

1 Korin

Korin äbot tänpäni täño nadäk ätu yäpä siwoŋtakta Poltä manbiŋam ŋo kudän täŋkuk

1 ¹Näk Pol, Anutu täño nadäk tawaŋ terak Kristo Jesu täño aposoro itat. Tänpäkaŋ notninpak Sostenes-kät nektä man ŋo kudän tänpäŋ Anutu täño äbot tänpäni ämawebe Korin yotpärare-ken itkaŋ inta peda äretak. ²Inä Jesu Kristotä Anutu iŋamiken yäpän-siwoŋ tawäpäŋ tepmaŋpani. Jesu Kristo uwä in ba nintäño Ekäni, ba ämawebe komeni komeni Ekäninin Jesu Kristo iniŋoret täkaŋ unitäño Ekäni kubä ugän. Nin kudup Anututä kudupi ämawebeniye ude itta yänpäbä nipmaŋpani. ³^bEruk Anutu Nanin-kät Ekäni Jesu Kristoken nanik orakorak ba bänep pidämtä intä terak äroton.

Poltä Anutu bänep täga man iwetkuk

⁴Kristo Jesu terak Anututä bänep iron taŋi täŋ tamiŋkuko unita inta yänpäŋ kadäni kadäni Anutu bänep täga man iwet täyat. ⁵Bänep täga man iwet täyat uwä ŋodeta; Kristo terak iron taŋi täŋ tamani. Kristo uterak Anututä imaka säkgämän säkgämän inken pewän tokŋeŋ parirän u gänaŋ it täkaŋ. U täŋkentäŋ tamiŋirän mani bureni nadäwä tärewäpäŋ mejintä u yäŋahäk täkaŋ. ⁶Bureni! Kristo täño man in täwetkumäño u bänepjin-ken jäwäri äpmonkuk. ⁷^cUnita apiŋo Ekäninin Jesu Kristotä äneŋi äbäkta dapun käroŋ täŋ itkaŋ-ken Munapik-ken nanik iron kubäta nämo wäyäkŋek täkaŋ. ⁸^dTänpäkaŋ Kristo unitä täŋ-kehäromtaŋ tamiŋirän nämo kwitaŋpäŋ it yäpmäŋ äroŋirä Ekäni Jesu Kristo täño kadäni pähap api ahäŋ tamek. Ude täŋ-kehäromtaŋ tamiŋirän kadäni

^a 1:2 1Ko 6:11; Apos 9:14 ^b 1:3 Rom 1:7 ^c 1:7 Luk 17:30, 2Te 1:7; Tai 2:13 ^d 1:8 Plp 1:6, 1Te 3:13, 5:23

pāhap uken momijin nāmōtā api itneŋ. ⁹eTāŋpākaŋ Anutu u man kubā-yāŋ kubā-yāŋ nāmō tāk tāyak. Nāmō, u nanaki Ekāninin Jesu Kristo ukāt bānep kubāgān itta yāŋpābā nīpmaŋkuko uwā imaka tāŋ tamikta yāŋkuko u pāra nāmō, bureniŋān api tāŋ tamek.

Äbot tāŋpani bāmopi-ken duŋ-wewek ahāŋkuk

¹⁰fEruk notnaye, Ekāninin Jesu Kristo wāpi terak man kehāromi ŋode tāwetat; In yāŋawāt-awāt nāmō tāneŋ. Nāmō, duŋ-wewek man peŋpāŋ nadāk-gārip kubāgān peŋpāŋ äbot kubāgān ude kaŋ irut. ¹¹Notnaye, äma ätu notjinpak Kloe unitā äbotken naniktā äbā ŋode näwetkuŋ; In bāmopjin-ken yāŋawāt-awāt terak man mebāri mebāri ŋode yāk tākaŋ; ¹²gIn ätutā Ninā Pol iwat tākamāŋ yāŋ yāk tākaŋ. Yāŋjirā ätutā Nin Apolos iwat tākamāŋ yāŋ yāk tākaŋ. Tāŋ, ätutā Nin Pita iwat tākamāŋ yāŋ yāk tākaŋ. Tāŋ, ätutāwā ŋode yāk tākaŋ; Ude nāmō, nin uwā Kristo iwat tākamāŋ yāŋ yāk tākaŋ. ¹³Wa! Ude tāk tākaŋ uwā Kristo kwāk duk tākaŋ bumik! Jide? Pol näkä inta yāŋpāŋ päya kwakāp terak äroŋkut? Ba näk näwarāntākta ume yāpuŋ?

¹⁴hNāmoinik, näk in mäyap nāmō ärut tamīŋkuro unita Anututa bānep tāga nadāŋ imitat. Näk Krispus kenta Gaius ugānpāŋ ume ärut yāmiŋkut. ¹⁵Unita kubātā Näk Pol iwarāntākta ume yāput yāŋ yānaŋi nāmō. ¹⁶iE, Stefanas äboriye imaka ume ärut yāmiŋkut. Tāŋkaŋ äma ätu ume ärut yāmiŋkut ba nāmō ärut yāmiŋkuro u nāmō nadātat. ¹⁷JBureni tāwetat, Kristotā ume ärutärut piä tākta nāmō nepmaŋpān äbut. U iniken Manbiŋam Täga yāŋahākta naniŋ kireŋkuk. Tāŋpākaŋ mani biŋam yāŋahāk täyat uwā kome tāŋo nadāk-nadāk terak nāmō yāŋahāk täyat. Nāmō, ude tāŋjira Kristotā päya kwakāp terak kumbuko unitāŋo kehāromi imaka jopi kubā tāŋpekta.

Anutu tāŋo kehāromi u Kristo

¹⁸kTāŋpākaŋ ämawebe paot-paotta biŋam tāŋpanitā päya kwakāp tāŋo manbiŋamta nadāŋjirā guŋ tāŋo man ude tāk tāyak. Tāŋ, ämawebe waki kerik-ken nanik nimagurani ninā manbiŋam u nadāŋitna Anutu tāŋo kehāromi, ämawebe yāpätägakta, ude tāk tāyak. ¹⁹Unita Anutu tāŋo man ŋode kudān tāwani;

Näk äma nadāk-nadāk ikek yāŋ yāwerani unitāŋo nadāk-nadāki api pewa paotneŋ.

Nadāk-nadāki pewa paorirā guŋ ude api itneŋ yāk.

Ais 29:14

^e 1:9 1Jo 1:3, 1Ko 10:13, 1Te 5:24 ^f 1:10 Plp 2:2 ^g 1:12 1Ko 3:4; Apos 18:24-28; Jon 1:42
^h 1:14 Apos 18:8; Rom 16:23 ⁱ 1:16 1Ko 16:15 ^j 1:17 Mat 28:19; Jon 4:2 ^k 1:18 2Ko 4:3; Rom 1:16

20^lEruk u kawut! Äma nadäk-nadäki ärowani nitek unita jide yänayän? Ba äma man kudän äpmonpani daniñpäj nadäk täñpanita jide? Ba äma kome ñonitänjo man yäkta meni pidämi unita jide yänayän? Ude nämo! Anututä kome ñonitänjo nadäk-nadäk ärowani täñpewän guñ täño nadäk-nadäk ude äworeñkuk.

21^mUwä ñode; Anututä iniken nadäk iwatpäj kädet itpipiñpewän ämawebetä iniken nadäk-nadäk terak Anutu täño mebäri täga nämo nadäwä tumneñ. Unita Anututä kädet kubä pewän ahänkuko u ñode; Ämawebe, guñ täño man nintä yänahäwani u nadänpäj Jesuta nadäkinik täk täkañ uwä Anututä ämawebe u inita biñam yämagut täyak. 22ⁿBureni, Juda ämatä kudän kudupi kakta wari yäk täkañ, ba Grik ämatä kome täño nadäk-nadäk ärowani unita nadäkinik täk täkañ. 23^oUpänkañ ninä man ñode yänahäk täkamän; Kristo u päya kwaköp terak kumbuk! Täñpäkañ Juda ämatä man u nadänjirä nadänañi nämo ude täk täyak. Ba Grik ämatä man u nadänjirä guñ täño man ude täk täyak. 24^pUpänkañ ämawebe Anututä inita biñam iwoyäwani, Juda äbotken nanik ba Grik äbotken nanik imaka, Kristo täño biñam u nadänjitna Anutu täño kehäromi ba nadäk-nadäk kädet bureni ude täk täyak. 25^qBureni-inik, Anutu täño man ämatä u nadänjirä guñ täño man täk täyak uwä kome täño nadäk-nadäk irepmi morek täyak. Täñkañ Anutu täño täktäki, ämatä u kañpäj nadänjirä kwini ba jopi ude täk täyak uwä äma täño kehäromi irepmi morek täyak.

26^rEruk notnaye, in jidewanitä irirä Anututä yänpübä tepmañpän inita biñam täñkuñ? Komen äma inamiken inken nanik mäyaptä äma nadäwani ude nämo itkuñ. Ba inken nanik mäyaptä äma ekäni ude nämo itkuñ. Ba inken nanik mäyaptä udegän, äma wäpi biñam ikek täño ironiñiye nämo itkuñ. 27^wWäpjin biñam ikek nämo upänkañ komen ämatä mäyäk tawut yänpäj Anututä ämawebe nadäk-nadäki guñ täño bumik upäj inita iwoyänkuk. Ba komen äma inita nadänjirä kehäromi nitek täñpani unitä mäyäk nadäkta, ämawebe kwini yän yäwerani upäj inita yäpuk. 28^xUwä ämawebe wäpi biñam ikek nämo, upäj yämagutkuk, ba ämawebe äma nadäkinik nämo täñpanitä unita nadäwä äpani-inik, jirañ ude täk täkañ upäj yäpuk. Ude täñkañ imaka komen ämatä nadäwä ärowani täk täkañ u awähutkuk. 29^yUde täñkuko uwä äma kubätä Anutu inamiken iniken wäpi yäpmäj akukta käderi täñpipiñkuk. 30^zUnita ket ñode nadäwut! Anututä ini Jesu Kristo dubini-ken tepmañkuk. Täñpäkañ Anututä yänpewän Kristo uwä nintänjo kome yäpmänjirän Anututä

^l 1:20 Ais 19:12; Ais 33:18; Ais 44:25; Jop 12:17 ^m 1:21 Mat 11:25 ⁿ 1:22 Mat 12:38; Apos 17:28,32 ^o 1:23 Rom 9:32, 1Ko 2:14 ^p 1:24 Kol 2:3 ^q 1:25 2Ko 13:4

^r 1:26 Mat 11:25; Jon 7:48; Jem 2:1-5 ^s 1:29 Rom 3:27; Efe 2:9 ^t 1:30 Jer 23:5-6; Jon 17:19, 2Ko 5:21

nibāñpāñ Jesu Kristo unitāño nadāk-nadāki tāgagāmān ba tāktāki siwoñj kak tāyak. Tāñpākañ, Kristotā momi tāño kehāromi yāpmāñ āpuko unita apiño momitā nāmo nimagurirān kudupi it tākamāñ.

³¹“Eruk, ude unita Anutu tāño man ñode kudān tāwani unitā kañ kehārom tawān;

*Āma kubātā imaka kubāta biñam pāhap yāwa yāñpāñā Anutu-tagān
biñam kañ yāwān.*

Jer 9:24

Kristo kumbuko unitāño manbiñam

2 ¹ Eruk notnaye, Anutu tāño man bureni, bian kābop itkuko u yāñahāñpāñ tāwetta inken āreñkuro kadāni uken nākñaken wāpna biñam nāmo yāpmāñ akuñkut. Man gāripi nitek terak, bānepjin jop ārikta ba āma nadāwani tāño man terak nāmo tāwetkut. ² Nāmo, nāk ñode nadāñpāñ āreñkut; Kuñkañ imaka kubā tāño biñam nāmo api yāwet. Jesu Kristo-tagān, ba u pāya kwakāp terak kumbuko unitagān api yāñahāñpāñ tāweret yāñ nadāk kehāromi ude peñkut. ³ Unita āreñpāñ kehāromina nitek nāmo, umuntañkañ dādātna kwaiñirā in bāmojpin-ken itkut. ⁴ Tāñpākañ manbiñam yāñahāñpāñ tāwetkuro uwā āma nadāk-nadāki ārowani tāño man terak, ba bānep ārik-ārik man nāmo tāwetkut. Nāmo, man tāwetkuro uterak Munapik tāño kehāromini kwawak ahāñjirān kañpāñ nākño man unita nadāwā bureni tāñjuk. ⁵ Ude tāñkuro uwā nadākinikjintā āma tāño nadāk-nadāk terak nāmo yēngāmā penēñta tāñkut. Nāmo, nadākinikjin Anutu tāño kehāromi terak yeñ tāpānenēñta ude tāñkut.

Anutu tāño nadāk-nadāk tāga

⁶ Tāñ, āmawebe nadākiniki āma bureni āworewanitā manbiñam yāñahāk tāyat unita manbiñam nadāk-nadāk bureni Anutu-ken nanik pewān ahāwani yāñ nadāk tākañ. Tāñpākañ nadāk-nadāk u kome tāño nadāk-nadāk nāmo, ba nadāk-nadāk kome ñonitāño āma ekāni ekāni, pewā paotta yāwani unitā nadāñpāñ yāpmāñ kuñat tākañ u nāmo. ⁷ Nāmoinik, nadāk-nadāk nākā yāñahāk tāyat uwā Anutu tāño nadāk-nadāk kābop it yāpmāñ ābuko u. Tāñpākañ nin nadāk-nadāk uterak kunumta biñam tāneta bian-inik, kunum kenta kome nāmo ahāñjirān iwoyāñjuk. ⁸ Tāñ, nadāk-nadāk u kome ñonitāño āma ekāni ekānitā nāmoinik nadāwā tumbuñ. U nadāwā tumbuñ yāwānāku kunum tāño Ekāni pāya kwakāp terak nāmo utpewā kumbān. ⁹ Tāñpākañ manbiñam nintā yāñahāk tākamāñ unita man kubā Anutu tāño man ñode kudān tāwani;

¹ 1:31 Jer 9:24, 2Ko 10:17 ² 2:1 1Ko 1:17 ³ 2:2 Gal 6:14 ⁴ 2:3 Apos 18:9, 2Ko 10:1
⁵ 2:4 1Te 1:5 ⁶ 2:6 Efe 4:13; Plp 3:15 ⁷ 2:7 Rom 16:25 ⁸ 2:8 Luk 23:34; Jem 2:1

*Anututä ämawebe gäripi nadäj imik täkaņ unita imaka säkgämän-inik,
inipärik kubä täņtuņum taņpäņ peņ yämiņkuk.*

*U äma dapuritä nämo käwani, ba jukunitä nämo nadäwani, ba unita
juku piņpäņ nadäwä tärenaņi nämo.* *Ais 64:4*

10^c Imaka säkgämän uwä bian käbop itkukopäj Anututä Munapiki terak niwojärenkuk. Nadäkaņ, Anutu täņo Munapikitä imaka kuduhtagän nadäwän tärek täyak. Täņkaņ Anutu täņo nadäk-nadäk äpmonņpani imaka, nadäwän tärek täyak. 11^d Uwä ŋode; Äma kubätä noripaki täņo nadäk-nadäki täga nämo nadäwän tärenej. Nämo, äma u iniken mäjoni-tägän nadäk-nadäki täga nadäwek. Täņpäkaņ Anutu udegän, äma kubätä Anutu täņo nadäk-nadäki täga nämo nadäwän tärenej. Nämo, iniken Munapiki-tägän täga nadäwek. 12^e Eruk, ninä kome ŋonitäjō mäjo nämo yäpumäj. Nämo, Munapik Anutu-ken nanik yäpumäjō u mebäri ŋodeta yäpumäj; Iron mebäri mebäri Anututä nimiņkuko u nadäna tumäkta. 13^f Unita imaka unitäjō manbiņam yäņahäk täkamäj uwä äma täņo man terak nämo täwetpäņ täwojärek täkamäj. Nämo, man Munapiktä niwetpäņ niwojärewani uterak täwetpäņ täwojärek täk täkamäj. Bureni, Munapik täņo nadäk-nadäkä man äma Kudupi Munapik ikektä täga nadänaņi uterak täwetpäņ täwojärek täk täkamäj.

14^g Täņ, ämawebe Kudupi Munapik ikek nämo uwä imaka Munapik-ken nanikpäņ täga nämo yäpnej. Nämo, äma udewanitä imaka Munapik-ken nanik unita nadäwä jopi ude täk täkaņ unita. Ba imaka udewani täņo mebäri täga nämo nadäwä tärenej. Imata, äma Munapik ikek-tägän imaka Munapik-ken nanik täga kaņpäņ nadäwä tärenej. 15^h Täņkaņ äma Munapik ikektä imaka kuduhtagän kaņpäņ nadäwä tärewäpäņ yäpmäj danik täkaņ upäņkaņ äma Munapik ikek nämo uwä äma unitäjō mebäri täga nämo kaņpäņ nadäwä tärewäpäņ yäpmäj danineņ. Man unita Anutu täņo man ŋode kudän täwani;

16ⁱ *Komen äma netätä Ekäni täņo nadäk-nadäki nadäwän tärewäpäņ
nadäk-nadäk ätu imiņkuk?* *Ais 40:13*

Täga nämo! Täņ, ninä Kristo täņo nadäk-nadäk iņitkamäj.

Äbot täņpanita watä irit täņo man

3 1^j Eruk notnaye, äma Kudupi Munapik ikeкта man täga yäwetnaņi, man udewani bian in täga nämo täwetnaņi. Nämo, äma kome täņo nadäk pen iņiranita täga yäwetnaņi udegän täwetpäņ täwojärenkuk.

^c 2:10 Mat 13:11 ^d 2:11 Snd 20:27 ^e 2:12 Jon 16:13-14 ^f 2:13 1Ko 2:4 ^g 2:14 Jon 8:47, 14:17, 1Ko 1:23 ^h 2:15 1Jo 2:20 ⁱ 2:16 Rom 11:34 ^j 3:1 Jon 16:12

Kadäni uken in Kristo täño nadäk kädet terak nämo tägaŋkaŋ nanak paki ude pen itkuŋ. ²^k Unita man täwetpäŋ täwoŋäreŋ täŋkuro u ketem kehäromi ude nämo, ketem näbäni, nonoŋ udewanipäŋ tepmäŋ towik täŋkut. Imata, ketem bureni nakta kehäromi nitek nämo itkuŋ. Upäŋkaŋ apiŋo inidegän itkaŋ! ³^l In nadäk kädet biani u pen iwaräntäŋ yäpmäŋ äbäkaŋ. Notta kokwawak nadäk-nadäk ba yäŋ-ämikämik kädet u inken pen pätak. Unita in bänep nadäk-nadäk waki kädet-ken pen itkaŋ yäŋ bureni täwetat. Komen äma täño kudängän täk täkaŋ. ⁴^m In ätutäwä ŋode yäk täkaŋ; Nin Poltä äbotken nanik. Täŋjirä ätutäwä Nin Apolostä äbotken nanik yäŋ yäk täkaŋ. Kädet u iwat täkaŋ uwä komen äma täño kädetgän iwat täkaŋ.

⁵Wa! Apolos u äma jidewani? Ba näk Pol imaka, äma jidewani unita nin unitä äbotken nanik yäŋ yäk täkaŋ? Nek watä piä äma jopigän, Ekänitä piä man ini-ini nimikuk. Nektä piä täk täkamäk unitä täŋpewän in Kristota nadäkinik täŋkuŋ. ⁶U man wärani ŋode bumik; Näkä yänat täŋpakaŋ Apolostä ume piŋ yäbat täyak. Upäŋkaŋ Anututä ini ketem bureni pewän ahäk täkaŋ. ⁷Unita äma yänat täŋpani u wäpi biŋam ikek nämo. Ba äma ume piŋ yäbarani u imaka, wäpi biŋam ikek nämo. Nämoinik, Anutu, ketem bureni täŋ pewän ahäk täkaŋ u kubä-tägän wäpi biŋam ikek. ⁸Täŋkaŋ äma yänat täŋpani u ba äma ume piŋ yäbarani uwä mebäri kubätagän piä täk täkamän. Unita piä iniken iniken uterak gwäki kowata api yäpdeŋ. ⁹ⁿ Unita ŋode täwetat; Nekä Anutu täño piäken piä kubägän täk täkamäk. Täŋpakaŋ inä Anutu täño piä ude.

Ba in eŋi kubä Anututä täŋ itak ude. ¹⁰^o Täŋpakaŋ näkä Anututä nadäk namiŋkuko uterak eŋi täkta mebäri nadäwani äma ude itkaŋ eŋi unitäŋo bek äneŋkut. Eruk bek uterak äma ätutä eŋi päraŋi täŋ itkaŋ. Täŋpakaŋ äma kubäkubä eŋi u täkta nadäŋ dämiŋkinik täŋkaŋ täneŋ. ¹¹^p Täŋpakaŋ bek äneŋkuro uwä Jesu. Uwä eŋi unitäŋo mebärita itak. Äma kubätä eŋi unitäŋo mebärita kudupi kubä täga nämo pewek. ¹²Upäŋkaŋ äma ätutä bek uterak eŋi tänyäŋ täkaŋ uwä gol siliwa ba mobä säkgämän säkgämänpäŋ api täneŋ. Täŋjirä ätutäwä ket nämo nadäwä tumbäkaŋ imaka pidämi ŋodewanipäŋ api täneŋ; Päya kujat näbäni, gwängwäng kujat ba tepäraŋpäŋ api täneŋ. ¹³^q Ude tänyäŋ täŋopäŋ piä tänyäŋ täño unitäŋo bureni Kristo täño Kadäni Pähapken kwawak api ahäŋ morewek. Kadäni pähap u kädäp ikek ahäŋkaŋ kädäp unitä äma kubäkubä täño piäni uken api täŋ-yabäwek. ¹⁴Kädäptä täŋ-yabäŋjirän äma kubä eŋi, bek uterak täŋpayäŋ täyak uwä nämo ijiwänä äma uwä kowata täga api yäpek. ¹⁵Täŋpakaŋ äma kubä bek uterak täŋpayäŋ täkopäŋ kädäptä

^k 3:2 Hib 5:12-13, 1Pi 2:2 ^l 3:3 1Ko 1:10-11, 1Ko 11:18 ^m 3:4 1Ko 1:12

ⁿ 3:9 Mat 13:3-9; Efe 2:20-22 ^o 3:10 1Ko 15:10, 2Pi 3:15 ^p 3:11 Ais 28:16, 1Pi 2:4-6

^q 3:13 1Ko 4:5, 2Te 1:7-10

kudup ijin paoränä mäyäk pähap api nadäwek. Ini uwä nämo api paoreko upänkanj äma kädäp gänañ nanik wädän tarupmitnero ude.

Äma nämo yäniñ oretneñ

¹⁶ Eruk, äbot täñpani inta ñode täwerayän täyat u nämo nadäkanj? In uwä Anutu täño kudupi yot, Kudupi Munapikitä u it täyak. ¹⁷Unita äma kubätä Anutu täño eñi u täñpän wanayän täño uwä Anututä kowata udegän äma u api täñpän waneñ. Imata, eñi uwä Anututä inita iwoyäwani. Täñpäkanj eñi uwä in ubayän.

¹⁸Nadäkanj? In bämopjin-ken nanik kubätä kome ño terak nadäk-nadäk ikek itat yän nadäweko uwä iniken bänepi täñikñarek. Eruk äma uwä nadäk udeyani mäde ut imiñpäñ nadäk-nadäk komen ämatä U guñ täño bumik yän yäk täkanj u yäpayän täko uwä nadäk-nadäk bureni nitek api irek. ¹⁹ U imata, kome ñonitänjo nadäk-nadäk täga uwä Anutu iñamikenä guñ täño nadäk-nadäk täyak. Man unita Anutu täño man kudän kubätä ñode yäyak;

*Anututä täñpewän äma täño nadäk-nadäktä äyänutpäñ äma ini
täñpäwak täkanj.*

Jop 5:13

²⁰ Täñpäkanj Anutu täño man kudän kubätä ñode yäkgän täyak;

Komen ämawebe täño nadäk-nadäki u Ekäni dapuri-ken jopi ude täkanj.
Sam 94:11

²¹Unita äma täño täktäkita nadäwä ärowani täñpäpäñ wäpi biñam yäpmän ärokärok kädet u kanj pewut. U imata, imaka imaka päke u in täñkentän tamikta biñamgän. ²²Pol, Apolos, Pita, ba kome ño, ba irit ba kumän-kumän, imaka apiño itkanj ba kämi api itneñ u kudup in täñkentän tamikta biñam. ²³Täñpäkanj inä Kristota biñam täñjirä Kristo uwä Anututa biñam täyak.

Kristo täño aposoroniyeta man

4 ¹ In ninta ñode nadäneñ; Kristo täño piä watä ämaniye, Anutu täño man käbop itkuko u yänahäkta piä man yän yämani yän nadäneñ. ² Eruk, äma udeyani piä keriken pewani u ñode täkta yäwani; Piä tägagän täñjirä piä mähemitä man buramik äma bureni yän nadän yämekta yäwani. ³Unita in ba kome ño terak man yäpmän daniwani ämatä manken nepmanpäñ piä täyat u yäpmän danikta nadäwätäk kubä

¹ 3:16 1Ko 6:19, 2Ko 6:16 ² 3:19 Jop 5:13 ³ 3:20 Sam 94:11 ⁴ 4:1 Tai 1:7

^v 4:2 Luk 12:42

nämo täk täyat. Nämo, näkŋa imaka, piä täk täyat u nämo yäpmän danik täyat. ^{4w} Tänpäkaŋ näkŋawä piä täktäk kädawä waki kubä nämo täk täyat yän nadätat. Upänkaŋ Anututä näkken momi kubä nämo kak täyak yän nämo yäyat. Nämo, piä täk täyat u Ekäni kubä-tägän yäpmän danik täyak. ^{5x} Unita Ekäni täŋo kadäni nämo ahänjirän äma kubä täŋo piä nämo yäpmän danineŋ. Ekänitä ini äbänkaŋ imaka bipmän uraniken käbop itkaŋ u kudup kwawak api pewän ahäneŋ. Täŋkaŋ äma täŋo bänep nadäk-nadäki käbop itak u imaka, kwawak api pewän ahäneŋ. Kadäni ugän Ekänitä äma kubäkubätä piäni kome terak itkaŋ täŋpani uterakgän api yäniŋ orerek.

Kristo täŋo piä ämaniyeta man

^{6y} Notnaye, Apolos-kät ninekta man yäyat ŋowä intä nek-täŋo kädet kuroŋ u kaŋpäŋ nadänkaŋ man ŋode yäwani täŋo mebäri nadäwä tumäkta; Anutu täŋo man kudän täwani ugän iwatneŋ. Injinken nadäk nämo yäpurärätpän iwatneŋ. Man u nadäkinik täŋkaŋ äma kubä täŋo wäpi biŋam yäpmän akuŋkaŋ kubä täŋo nämo yäpmän äpneŋ. ^{7z} Unita imata injinta äma ätu yärepmitpäŋ ärowani itkamän yän nadäk täkaŋ? Ba imatäken upän Anutu-ken nanik nämowä yäpmäk täkaŋ? Imaka imaka päke u kudup Anutu-ken nanik yäpmäk täkaŋ unita imata ninin pena ahäk täkaŋ yänkaŋ wäpjin biŋam yäpmän ärok täkaŋ?

^{8a} In ŋode käwep nadäk täkaŋ; Imaka imaka päke ŋo kudup yäpmän moreŋpäŋ tägagän itkamän yän nadäk täkaŋ. Jide? Inäku nin nirepmitpäŋ intäjukun äma täŋo wäp biŋam yäpmänkamän yän nadäk täkaŋ? Ude nämo! Bureni ude itkaŋ yäwänäku nin imaka, inkät intäjukun äma ude bok itkaŋ Wisikinik yän yäkkäne. ^{9b} Upänkaŋ nämo! Intä ninta nadäwä äpani täk täkaŋ unita ŋode bumik kaŋpäŋ nadätat; Anututä aposoro nin, äma äpani-inik ude, mäden-inik nipmaŋkuk. Ämawebe ba aŋero ba imaka päke u iŋamiken nidäpmän-pewä kumäkta biŋam ude bumik nipmaŋkuk. ^{10c} Bureni-inik! Kristota yänpäŋ ninta nadänjirä äma nadäk-nadäki nämo, guŋ ude itkaŋ yän nadänkaŋ injintawä nin Kristo täŋo kädetta nadäna tumäk-inik täŋpani yän nadäk täkaŋ. Ninä kehärominin nämo. Täŋ, inä Nin kehärominin nikek yän nadäk täkaŋ. Ba ämatä intäŋo wäpjin biŋam yäpmän akuŋkaŋ ninta mäde ut nimik täkaŋ. ^{11d} Nadäkaŋ? Bian umu itkumänjotä it yäpmän äbäkamän ŋo ketem umeta niŋjirä, ba tek däkŋeŋ jukut-jukut täŋpani wädäna ärowäkaŋ kuŋat täŋkumänjotä pen kuŋatkamän. Ba ämatä nidäpmänpäŋ niwat kireŋjirä patpat kometa wäyäkŋek takamän. ^{12e} Täŋkaŋ ketem yabän ahänpän

^w 4:4 Sam 143:2 ^x 4:5 1Ko 3:8 ^y 4:6 Rom 12:3 ^z 4:7 Rom 12:6 ^a 4:8 Rev 3:17,21

^b 4:9 Rom 8:36; Hib 10:33 ^c 4:10 1Ko 3:18 ^d 4:11 2Ko 11:23-27 ^e 4:12 Apos 18:3, 1Ko 9:14-15, 2Te 3:8; Sam 109:28; Mat 5:44

nakta ketnintä komi piä tänpän yabän ahäk takamän. Täjitna yänjärok man niwerirä upänkañ Anututä täñkentän yämän yänpän yänapik takamän. U komi piä nimik täkañ unita täga yän nadänpän buramik takamän. ^{13f} Ninta man wakiwaki yäk täkañ upänkañ kowata man kwini yawet takamän. Bureni-inik! Ninä ämatä jirañ ureñ tänpä kuk täkañ udewani. Ämawebe injamiken jopi jäwäri, garok ikek ude itkamän. Ude itkumänotä pen it yäpmän äbakamän.

¹⁴ Man ño in mäyäk tamikta yänpän nämo yäyat. Nämoinik, nanaknaye bureni yän yänpän umun man kudän täñ tamitat. ^{15s} Kristo täño kädet täwetpän täwoñäreka äma bumta, 10,000 ude it tamikañ upänkañ nanjiye mäyap nämo. Näk pengän Manbiñam Täga täwerira nadäkinik täñkuño unita Jesu Kristo täño Manbiñam Täga uterak nanjin kubägan ude itkut. ^{16h} Unita man kehäromi ñode täwetat; In näkño kädet kuroñ iwatneñ. ¹⁷ⁱ Mebäri unitagän yänpän Timoti, Ekäni wäpi terak nanakna bureni-inik ba täñkentäkna tagagämän, gäripi nadän imik täyat u iniñ kireñira äretak. U Jesu Kristo täño kädet näkä iwatpän äbot täñpani ämawebe komeni komeni yawetpän yäwoñarek täk täyat unita guñ täneñ yänpän yänkodak tänpän kañ täwerän yänpän iniñ kiretat.

¹⁸ Tänpäkañ in ätutä ñode nadäkañ; Täga nämo päbä api nibäwek yän nadänkañ gup yäpmän ärokärok kudän täñ itkañ. ^{19j} Upänkañ Ekänitä nadän namänä näk inken bäräñeñ-inik api ärewet. Ärenpänjä äma gup yäpmän ärokärok kudän täñ itkañ unitäño mebäri api kañpän nadäwet. Äma uwä bureni pewä ahäk täkañ ba mangän jop yäk täkañ u api kañpän nadäwet. ^{20k} Unita nadäkañ? Anututä intäjukun irirän gämori-ken itkañ kuñat-kuñat kädet u man terakgän nämo, u kehäromini terak ahäk täyak. ²¹ Eruk, kädet jidewani u täñjira känäyän nadäkañ? Komi terak yäpän-siwon tawäpän kañ nipmanpän yän nadäkañ? Ba ninin kädetnin yäpna siwon tawäpän iritna gäripi nadänpän bäneñ kwini terak kañ äbän yän nadäkañ?

Kubokäret kädet iwarani iwat kirewut!

5 ¹ Eruk, ämatä intäño manbiñam ñode yänjirä nadäk täyat; Kubokäret kädet wakiinik kubä, guñ ämatä nämo täk täkañ u in bämojjin-ken ahätak. Uwä ñode; Inkät nanik äma kubätä iniken miñi-kät pat takamän. ² Wära! In bämojjin-ken kädet udewani itak upänkañ imata nin täga itkamän, Anutu täño man nadäwani bureni yän yäk täkañ? Ude nämo, gup yäpmän ärokärok kädetjin peñpän injinta nadäwä wakiinik tänpäpän konäm butewaki tänañi täkañ. Ude täñkañ äma waki ude täñpani u bämojjin-ken nanik yänjihat-pewä inigän itnañi täyak. ^{3m} Inä

^f 4:13 Kra 3:45 ^s 4:15 Gal 4:19 ^h 4:16 Plp 3:17, 1Te 1:6 ⁱ 4:17 Apos 19:22

^j 4:19 Apos 18:21 ^k 4:20 1Ko 2:4 ^l 5:1 Wkp 18:7-8; Lo 22:30; Lo 27:20 ^m 5:3 Kol 2:5

näka ban itak yäj nämo nadänej. Nämo, gupna ban itak upäjkañ bänep nadäk-nadäkna inkät itak uwä näk inkät bureni it täyat bumik. Täñkañ inkät ude itkañ äma kudän wakiinik täñpani uku yäpmäj danitat. ⁴⁻⁵ ⁿ ^o Unita man kehäromi ñode yäyat; In käbeyä täñpäñ Ekäni Jesutä käbeyä inkät bok itnayäj täkañ unitäño kehäromi terak äma waki täñpani u Satan keriken pewut. Ude täñjä gupi täñpän wawayäj täko upäjkañ bänepi sukureñirän Ekäni täño kadäni pähapken mäjoni Ekänitä inita biñam äneñi kañ täñpän. Täñpäkañ bänep nadäk-nadäkna inkät bok itpäñ käbeyä kañ ahäwän.

⁶ ^p Unita nadäkañ? Nin täga itkamäj yäñpäñ gupjin yäpmäj ärok täkañ uwä täga nämo. Ñode nämo käwep nadäk täkañ; Yis täpurigän upäjkañ käräga tañi-kät awähutpewä piä tañi täk täyak. ⁷ ^q Eruk äbot täñpani in uwä käräga ude. Unita in bämopjin-ken nanik yis biani u kudup täñuren täñpä kut. Ude täñkañ käräga säkgämän, yiskät nämo awähurani, Pasova kadäni-ken nak täkañ ude kañ irut. U imata, inä yiskät nämo awähurani äbot ude itta yäwani. Täñpäkañ nin ärut-paktañ nimani tom bätaki kubä it nimitak, tom bätaki, Pasova orekirit kadäni-ken däpmäj-pewä kumäk täkañ ude. Uwä Kristo, ninta yäñpäñ ärawa ude kumbuko u. ⁸ ^r Unita ämawebe Pasova ketem näna yäñpäñ yis biani ureñ täñpä kuk täkañ, in udegän momijin ba kädet wakiwaki u kudup kañ peñ morewut. Ude täñkañ bänep siwoñi terak, käräga yiskät nämo awähurani ude man bureni täño kädet iwatpäñ kuñat täkot.

⁹ ^s Eruk, manbiñam kubä bian kudän täñ tamiñkuro uterakä in ämawebe kubokäret kädet iwarani-kät bok kuñatta yäjiwätkut. ¹⁰ Täñpäkañ äma Anututa nämoinik nadäñkañ kubokäret kädet, äma täño tuñum yabängärip täñpani, kubo äma ba anutu jopi yäniñ orerani ukät itpäñ-nadäkta ba man yäñpäñ-nadäkta nämo yäjiwätat. Nämo, äma udewani tokpek itkañ unita yabäj umuntañ päñku deken iren? ¹¹ ^t Nämo, äma ñodewanita yäñkut; Äma näk äbot täñpani yäñkañ kubokäret kädet, dapun-gärip kädet, anutu jopi yäniñoret kädet, ba äma täño wäpi yäpmäj äpani, ba ume nañkañ tängunguñ täñpani ba kubota täñpani, äma udewanita yäñpäñ kudän täñ tamiñkut. Äma udewani mäde ut yämiñpäñ ukät itpäñ-nadäk ba ketem bok naknak nämoinik tänej.

¹²⁻¹³ ^u ^v Unita nadäkañ? Ämawebe Anututa nämoinik nadäwani u yäpmäj danikta nämo itkamäj. Nämo, Anututä ini ämawebe udewani api yäpmäj daniwek. Täñpäkañ ninä äbot täñpani ämawebe yäpmäj daninañi. Unita Anutu täño man ñode kudän täwani; Äma waki täñpani bämopjin-ken nanik yäwat kireñpewä kut! Lo 17:7

ⁿ 5:4 Mat 16:19, 2Ko 13:10 ^o 5:5 1Ti 1:20, 1Pi 4:6 ^p 5:6 Gal 5:9 ^q 5:7 Kis 13:7, 12:21; Ais 53:7, 1Pi 1:19 ^r 5:8 Lo 16:3 ^s 5:9 Mat 18:17, 2Te 3:14 ^t 5:11 2Te 3:6; Tai 3:10, 2Jo 10
^u 5:12 Mak 4:11 ^v 5:13 Lo 13:5, 17:7; Lo 22:24

Notjiye gapman täño manken nämö yepmanen

6 ¹Notnaye, intäño manbiñam ñode nadäk täyat; Inkät nanik kubätä noripakita bänepi wawäpäñ ämawebe Anututa nämö nadäk täkañ u iñamiken manken yepmak täkañ. Wa! Kädet u mäyäki! Äbot täñpani notjiye bämopi-ken täga yäpä täganañi nämö? ² Ai! Anutu täño kudupi ämawebe nintä ämawebe ba imaka imaka kome terak ba kunum gänañ it täkañ u intäjukun it yämiñpäñ api yäpmäñ danine yäñ nämö ba nadäkañ? Eruk, imaka tañi ude tänayäñ tämäño unita in injin-tägän bäräpi täpuri täpuri bämopjin-ken ahäk täkañ u täga yäpä täganañi nämö? ³ Ba nin añero kunum gänañ it täkañ u imaka, api yäpmäñ danine. Ude tänayäñ tämäño unita kome terak ñonitäño bäräpi ahäñ nimik täkañ u täga yäpmäñ daninañ! ⁴ Unita man bämopjin-ken ahäñjirän imata Anututa nadäkinik nämö täñpani-ken man u yäpmäñ daniwut yäñpäñ kuk täkañ? ⁵ In mäyäk nadäwut yäñpäñ ude täwetat! Inken äma nadäk-nadäk ikektä man äbot täñpani notjiye bämopi-ken ahäwayäñ täko u yäpmäñ danikta kubä nämö itak ba? ⁶ In ude tänañi upäñkañ äbot täñpani kubätä noripaki wädäñ päñku manken tejirän äma Kristota nämö nadäwanitä man u yäpmäñ danik täkañ. Umuri pähap!

⁷ Inä äbot täñpani notjiye manken yepmak täkañ uwä kwawak ñode niwoñärek täyak; In kädet wakiken uku mäñkañ uba. Inä ñode täga nämö täneñ? Kubätä waki täñ gameko uwä jop kwiklinik täga nämö iren? Ba kubätä tuñumka kubo täweko uwä jop täga nämö käwen? ⁸ Upäñkañ ude nämö täk täkañ. Nämö, in injin buap upäñkañ kubota ba waki kowata kowata täk täkañ. ⁹⁻¹⁰ Upäñkañ jide? Man ñode nämö nadäk täkañ? Ämawebe gwäk pimiñpäñ kädet waki täk täkañ uwä Anutu täño kañiwat yewa gänañ täga nämö api itneñ. Unita bänepjin jop täñyäkñatneñta! Kubokäret kädet iwarani, Anutu jopi yäniñ orerani, webe äpiye niked yäwarän täwani, ämanitä ämani noriye yäwarän täwani, kubota täñpani, äma täño tuñum yabängäröp täñpani, äma ume nañkañ tängunguñ täñpani, noriye wäpi yäpmäñ äpäk-äpäk täñpani ba äma piä mähekiye täñyäkñatpäñ moneñ tuñumi kubo täñ yämani, ämawebe udewani kubätä Anutu täño kañiwat yewa gänañ nämoinik api ärowek. ¹¹ Täñpakañ inken nanik ätu kädet ude täk täñpani. Upäñkañ Anututä momijin ärutpak tañpäñ tepmañpäñ inita biñam täñkuñ. Täñkañ Ekäni Jesu Kristo wäpi terak ba Anutunin täño Munapik unitäño kehäromini terak Anututä täñpewän iñamiken ämawebe siwoñi äbot ude itkañ.

^w 6:2 Dan 7:22; Mat 19:28; Rev 2:26, 3:21, 20:4 ^x 6:7 Mat 5:39, 1Te 5:15, 1Pi 3:9

^y 6:9 Gal 5:19-21; Efe 5:5; Rev 22:15 ^z 6:11 Tai 3:3-7

Gupjinä Anutu iniñ oretta biñam

^{12 a} Täñpäkañ äma kubätä ñode yäwek; Kristotä nämagutkuko unita näk imaka u ba u tagagän täñpet yäk. Yäwänä kowata ñode iweret; Täga yäyan upänkañ imaka u ba u täkta nadäk täyan u kuduptagäntä kädet siwoñi iwatta nämö täñkentän gamek. Täñpäkañ äma u ñode yäwek; Imaka u ba u kudup täga täkta naniñ kirewani yäk. Yäwänä ñode iweret; Ude upänkañ ñode nadäwen; Imaka u ba u jop kañira närepmirirän näk unita watä äma ude täga nämö iret. ^{13 b} Täñpäkañ äma uwä manna u utpäñ ñode yäwek; Ude nämö yäk. Kokna uwä ketem nakta biñam. Täñpäkañ ketem uwä koknata biñam. Anututä yarä u bok api pewän paotdeñ unita nadäwätäk nämö täk täyat yän yäwek. U bureni upänkañ ñode täwetat; Gupnin uwä kubokäret täkta biñam nämö. Nämoinik, u Ekänitä inita watä piä täñ imikta biñam. Ba Ekänitä ini gupnin kañiwatta biñam yäwani. ^{14 c} U imata, Anututä Jesu komegup ikek awañ gänañ nanik wädäj tädotkuk. Eruk, nin imaka udegän kehäromini terak komegup ikek api wädäj tädorek.

^{15 d} Jide? Gupjin uwä Kristo täño gupi moräk-moräktä itkañ yän nämö nadäkañ? Ude itkañ unita jide? Kristo täño gupi moräk uwä kubokäret webekät bok kentänirän tagawek? Nämoinik! ^{16 e} Ba ñode nämö nadäk täkañ? Äma kubätä kubokäret webekät kentäweko uwä gup kubägän täkamän. Unitawä Anutu täño mantä kwawak ñode yäyak; Yarä uwä gup kubägän api tädeñ. ^{17 f} Täñpäkañ äma Ekäni-kät kentäk täkañ uwä mäjoni Ekäni-kät kubägän ude täkamän.

¹⁸Unita kubokäret kädet kañumuntañ metänpeñ kut. Imata, momi ätu täk täkamän uwä gupnin punin ñonitä-gän täk täkamän. Täñ, kubokäret kädet täk täkañ uwä iniken gupi ba bänepi bok täñpä wakiinik täk täkañ. ^{19 g} Ba man ñode pätak u nämö käwep nadäk täkañ? Gupjin uwä Kudupi Munapik, Anututä tamiñkuko bänepjin-ken it täyak unitäño kudupi yot ude itkañ. In injinta biñam nämö! ^{20 h} Nämoinik, inä Anutu, gwäki ärowani peñpäñ tämagutkuko unita biñam itkañ. Unita gupjintä Anutu wäpi biñam yäpmän ärok täkot.

Yanäpi täktäk täño man

7 ¹Eruk, man kubäkubä kudän täñpäñ namiñkuño unitäño kowata kudän täñ tamitat ño. Inä ñode yänkuñ; Äma, webe nämö yäpneño uyaku täga. ²Ude täga yäk täkañ upänkañ kubokäret kädet täñ-inik pätak unita äma kubäkubä webeni nitek, ba webe kubäkubä äpiye nitek itneñ.

^a 6:12 1Ko 10:23 ^b 6:13 1Te 4:3-5 ^c 6:14 Rom 8:11, 1Ko 15:20, 2Ko 4:14 ^d 6:15 Rom 12:5; Efe 5:30 ^e 6:16 Mat 19:5 ^f 6:17 Jon 17:21-23; Rom 8:9-11 ^g 6:19 1Ko 3:16 ^h 6:20 1Ko 7:23, 1Pi 1:18-19; Plp 1:20

³Tāŋkaŋ āma tāŋo gupi uwā webenita biŋam unita nāmo iyap tāwek. Tāŋpākaŋ udegān, webe tāŋo gupi uwā āpita biŋam unita nāmo iyap tāwek. ⁴Unita ŋode nadākot; Webeni ini-tāgān iniken gupita māhemi nāmo tāyak, āpitā webeni tāŋo gupita māhemi bok tākta yāwani. Tāŋ, udegān āpi ini-tāgān iniken gupita māhemi nāmo tāyak, webenitā āpi tāŋo gupita māhemi bok tākta yāwani. ⁵Unita nādapi tāŋpani in, gupjinta nāmo iyap tāneŋ. Tāŋ, yāŋpāŋ-nadāk tāŋpāŋ inigān inigān itpāŋ Anutu-ken yāŋapik piā kaŋ tādayāŋ nadāŋpāŋā inigān inigān tāga itdeŋ. Upāŋkaŋ inigān inigān kadāni kāronŋi tāga nāmo itdeŋ. U imata, nadāk-nadākita watā nāmo irirān Satantā tāŋyākŋat-pewān waki tādeŋo udetā āneŋi kentādeŋ. ⁶Man yāŋahātāt ŋo in tāŋkentāŋ tamik-tagān. U бага ude nāmo peyat. ⁷ⁱ Nākā gāripi nadāk tāyat uwā nākā itat udegān kaŋ irut yāŋ nadāk tāyat. Upāŋkaŋ nadākinik tāŋpani kubākubāta iron Anutu-ken nanik inigān inigān yāmani. Kubātā ude itta kehāromi imani. Tāŋ, kubāwā ude tākta kehāromi imani.

⁸Unita gubaŋi gubaŋi ba āmawebe kajatta ŋode yāyat; U gubaŋi nākā itat udegān itnayāŋ tāŋo uyaku tāga. ⁹^j Upāŋkaŋ nadāk-nadākna ba gupnata watāni tāga nāmo iret yāŋ nadāŋpāŋā webe ba āma kaŋ yāput. U imata, kaŋgārip tāŋpāŋ kubokāret kādet iwatneŋta.

¹⁰^k Eruk, nādapi inta бага ŋode peyat. Бага ŋowā nākŋaken nadāk-nadāk nāmo, u Ekāniken nanik. Uwā ŋode; Webenitā āpi nāmoinik pewek. ¹¹Tāŋ, peweko uwā gubaŋigān irek, ba ittāŋgān āpikāt āneŋi kentāŋpāŋ itdeŋ. Tāŋpākaŋ āmatā webeni udegān, nāmoinik pewek.

¹²Eruk, in ātutawā nākŋaken nadāk, Ekāni tāŋopāŋ nāmo, ŋode tāwetat; Nadākinik tāŋpani kubā tāŋo webeni nadākiniki nāmotā āpikāt pen itta nāmo bitnāweko uwā āpitā nāmo yāŋ-iwarek. ¹³Tāŋpākaŋ udegān, nadākinik tāŋpani webe kubā tāŋo āpi nadākiniki nāmotā webeni-kāt pen itta nāmo bitnāweko uwā webenitā nāmo yāŋ-iwarek.

¹⁴U imata, āma nadākiniki nāmo uwā webeni tāŋo nadākinikitā Anututa biŋam itta kādet kāwep api tāwit imek. Ba webeni nadākiniki nāmo u āpi tāŋo nadākinikitā Anututa biŋam itta kādet kāwep api tāwit imek. Ude bureni nāmo tāŋpāwā ironiye Anututa biŋam nāmo itneŋ. Upāŋkaŋ uwā kudupi itkaŋ. ¹⁵^l Tāŋpākaŋ nadākinik nāmo tāŋpani kubātā webeni ba āpi nadākinik ikek u pekta nadāweko uwā nāmo iniŋ bitnāneŋ. Nāmo, teŋpeŋ kweko uwā nadākinik tāŋpani āma ba webe u nādapi tāŋo topmāk-topmāk terak pen tāga nāmo itneŋ. Upāŋkaŋ ŋode nadāwut; Anututā āmawebe ātukāt bānep kubāgān terak itta nimagutkuk. ¹⁶^m Tāŋpākaŋ bok itdeŋo uwā webe nadākinik tāŋpani in āpjiye nadākiniki nāmo u tāŋkentāŋ yāmiŋirā bānepi kāwep sukureŋpāŋ Anututa biŋam tāneŋ. Ba āma nadākinik tāŋpani in webejiye nadākiniki nāmo u tāŋkentāŋ yāmiŋirā bānepi kāwep sukureŋpāŋ Anututa biŋam tāneŋ.

ⁱ 7:7 Mat 19:12 ^j 7:9 1Ti 5:14 ^k 7:10 Mat 5:32, 19:9 ^l 7:15 Rom 14:19 ^m 7:16 1Pi 3:1

Anututä ude tepmaņpani unita täga nadäneņ

17ⁿ Täņpakaņ Anutu täņo äbot kubäkubäta бага ñode peņ yämik täyat; Ekäni Jesutä in kubäkubä inide iwoyāņpāņ tepmaņkuko udegān pen kaņ irut. Ba jide irirä Anututä in inita biņam tämagutkuko udegān kaņ irut. 18 Uwä ñodeta yäyat; Inken nanik ätu gupi moräk madāwani itkaņ nadäkinik täņjirä Anututä tämagutkuk. Eruk, inä jide täņpāņ gupnin moräk äneņi yäpurärätne yāņ nadāwätäk nämo täneņ. Ba inkät nanik ätu gupi moräk nämo madāwani itkaņ nadäkinik täņjirä Anututä tämagutkuk. Eruk, inä gupjin moräk madäkta nämo nadäneņ. 19° U imata, kudān uwä imaka jopi. Gup moräk madāwani ba nämo madāwani u Anutu iņamiken tägagān itkaņ. Täņ, Anutu täņo бага man iwat-iwat unitä bureni-inik täyak. 20 Unita Anututä in inita biņam tämagutkuk-ken itkuņo udegān kaņ irut. 21 Gäk äma täņo piä watä äma jopi itkaņ nadäkinik täņpāņ Anututa biņam täņkuno täņpāwä eruk, unita nadāwätäk nämo täņpen. Täņ, äma täņo komi piä u peņpāņ gäkņaken gärip terak itta kädet kubä tumbänä täga iwaren. 22^p Nadäkaņ? Äma kubä äma täņo piä watä äma jopi irirän Anututä imagutkuko u täņpāwä eruk, äma uwä inidegān itkaņ ñode nadāwek; Näk Anututä yen pit namiņpāņ iniken piä täkta nepmaņpani yāņ nadāwek. Täņkaņ udegān äma kubä äma gāmori-ken nämo, ini jop kuņarani ude irirän Anututä imagutkuko u täņpāwä eruk äma uwä inidegān itkaņ ñode nadāwek; Näk Kristo täņo watä piä äma jopi ude itat yāņ nadāwek. 23 Bureni-inik, Anututä gwäki ärowani-inikpāņ in suwaņkuko unita äma täņo topmäk-topmäk terak nämo itneņ. 24 Unita notnaye äneņi ñode yäkğān täņpa; Anututä in kubäkubä inita biņam tämagutkuk-ken uken itkuņo Anutu-kät kwasikotpāņ pen udegān kaņ irut.

Gubaņita man

25^q Eruk, gubaņi gubaņita kudān täwayāņ. Uwä näkņaken nadäk, Ekäni täņo nämo upāņkaņ Anutu butewaki nadāņ namiņkuko unita man yäyat ño täga nadāwä bureni täneņ. 26 Näk ñode nadäk täyat; Kadäni wakiken itkamaņ unita in gubaņi itkaņ udegān kaņ irut. 27 Täņkaņ gäk webe yäpuno u täņpāwä webe u pekta kädetta nämo wäyäkņewen. Ba nämo yäpuno u täņpāwä yäpmäkta piäni nämo täņpen. 28^r Upāņkaņ webe yäpayāņ täno uwä momi nämo. Ba webe gubaņitä äma yäpayāņ täko u imaka, momi nämo. Upāņkaņ ämawebe nädapi täņpanitä kome terak ño bäräpi mäyap api yabāņ ahäneņo unita kädet udewani inken ahāņ tamek yāņpāņ täwetat. 29^s Ñodeta yāņpāņ yäyat; Kadäni

ⁿ 7:17 1Ko 7:20,24 ^o 7:19 Rom 2:25; Gal 5:6, 6:15 ^p 7:22 Plm 16; Efe 6:6, 1Pi 2:16

^q 7:25 1Ti 1:12-13 ^r 7:28 Luk 21:33 ^s 7:29 Rom 13:11

iwoyänkuko uku keräpi-inik täyak, kome pähap ŋo itak ŋodegän nämo api irek. Unita kome ŋo terak irit unita nadäwätäk taŋi nämo täneŋ. Mebäri unita webe nitek in nadäk-nadäkjin webejiye terakgän nämo peneŋ. Nämo, webe nämo yäpani ude bumik kaŋ irut. ³⁰ Ba konäm butewaki terak it täkaŋ in konäm butewaki terak nämo irani ude kaŋ irut. Ba oretoret terak irani in oretoret nämo täŋpani ude kaŋ irut. Ba moner piä täŋpani intä moner u näkŋaken nämo yän nadäŋpäŋ kaŋ kuŋarut. ³¹ † Ba äma kome täŋo tuŋum yäpmäŋ kuŋat täkaŋ in moner tuŋumjin nämo ude bumik kaŋ kuŋarut. U imata, kome pähap ŋo itak ŋodegän nämo api irek. Nämo, uwä paorayän keräp täyak.

³² Notnaye, näk intä nadäwätäk ikek kuŋatta nämo nadätat unita man ŋo täwetat. Ŋode nadäk takamän; Yanäpi irit täŋo nadäwätäktä äma gubaŋi nämo yepmäŋit täyak unita Ekäni täŋo piätägän nadäwätäk täk täkaŋ, ba Ekänitä yabäwän tagakta nadäk kädet kubägän iwat täkaŋ. ³³ Täŋ, nadäkinik täŋpani webe nitektä kome täŋo nadäwätäk terak bok kuŋat täkaŋ. Ba webeni bänepi täŋpidäm takta nadäwätäk täk täkaŋ. ³⁴ Unita nadäk yarä terak kuŋat täkaŋ, webeni nanakta watä itta ba Ekäni täŋo piä takta nadäwätäk yarä u tak täkaŋ. Täŋpäkaŋ webe gubaŋi, äma nämo yäpani u Ekäni täŋo piäta nadäwätäk täk täkaŋ. U gupi bänepi kuduptägän Anututa biŋam kudupi ude iniŋ kirekta piäni tak täkaŋ. Täŋ, webe äpi nitektä kome täŋo nadäwätäk terak bok kuŋat täkaŋ. Ba äpi bänepi täŋpidäm takta nadäwätäk tak täkaŋ. ³⁵ Man yäyat ŋo in täŋkentäŋ tamikta yäyat. U bäräpi tamikta ba taniŋ bitnäkta nämo yäyat. Nämo, man ŋonitä täŋkentäŋ tamiŋirän in kudän siwoŋi iwatpäŋ bänep nadäk-nadäkjin kudup Ekäni terakgän peŋpäŋ kaŋ kuŋarut yän nadätat.

³⁶ Unita äma gubaŋi, webe jop iwoyän tamanipäŋ yepmakta nadäk täkaŋ inta ŋode yäyat; In kubätä ŋode nadäwek; Webe u nämo yäpayän täro uwä goret täŋ imet yän nadäwek. Ba gup nadän gäripnata watä täga nämo iret yän nadäŋpäŋ, ba webe u yäpnaŋi yän nadäwek. Eruk ude nadäwayän täko uwä iniken gärip iwatpäŋ webe u täga api yäpek. Täŋpäkaŋ yäpeko uwä momi nämo. ³⁷ Täŋ, äma kubä gubaŋigän itta kubätä peŋ iweränkaŋ nämo, ini nadäk kehäromigän peŋpäŋ gup nadän gäripnata watä täga iret yän nadäwek. Eruk, äma udewani uwä webe iwoyän imani u nämo yäpeko u täga. Goret nämo täŋpek. ³⁸ Unita ŋode yäwa; Äma, webe iwoyän imani yäpeko uwä täga täŋpek. Täŋ äma, webe u kehärom täŋpäŋ nämo yäpeko uwä tägagämän kubä täŋpek.

³⁹ † Eruk unita man kubä ŋode yäkgän täŋpa; Äpi kodak irirän webeni äma unita biŋamgän pen irek. Täŋpäkaŋ äpi kumbeko uwä webe u äma kubä täga yäpeko upäŋkaŋ Ekänitä nadäkinik täŋpanipäŋ yäpek. ⁴⁰ Ude

† 7:31 1Jo 2:17 † 7:39 Rom 7:2-3

upänkaŋ näkŋa ŋode nadätat; Webe u äma kubä nämo yäpeko uwä säkgämän-inik irek. Täŋpakaŋ näk imaka, Kudupi Munapik ikek unita yäyat ŋo Munapik unitä nadäk-nadäkna täŋmeham taŋ namiŋirän yäyat yäŋ nadätat.

Tom anutu jopita ijiŋ yämanita man

8 ^{1v} Eruk, tom anutu jopita ijiŋ yämani unita kudän täwayäŋ. Äma ätutä ŋode yäk täkaŋ; Nin kudup nadäk-nadäknin ikek yäŋ yäk täkaŋ. U bureni yäk täkaŋ upänkaŋ äma mäyaptä nadäk-nadäki taŋita yäŋpän gupi jop yäpmän ärok täkaŋ. Täŋ, äbot täŋpanitä nadäŋ yämikinik kowata kowata täŋpän kuŋatnayäŋ täŋo uyaku Kristo täŋo ämawebe kehäromini nikek api itneŋ. ^{2w} Täŋkaŋ äma kubätä inita näk imaka kudup nadäwa tärekaŋ yäŋ nadäweko uwä ini bänepi jop yäŋ-ikŋarek. U nadänaŋi ude nämo nadätak yäŋ yäne! ^{3x} Täŋ, äma kubätä Anututa gäripi nadäŋ imiŋpän nadäŋ imikinik täk täyak, äma unita Anututä bureni-inik nadäŋ imitak.

^{4y} Unita tom anutu jopita ijiŋ yämanipän naknakta näwet yabänkuŋo unita jide yänayäŋ? Ŋode; Anutu jopi uwä bureni nämo, wäranigän yäŋ nadäk täkamäŋ. Ba Anutu yarä nikek nämo, Anutu bureni-inik kubä-tägän itak yäŋ nadäk täkamäŋ. ^{5-6z} Imaka unita anutu yäŋ yäwerani kunum terak ba kome terak itkaŋ, ba imaka mäyapta anutu yäŋ yäk täkaŋ, ba imaka mäyapta ekäninin yäŋ yäk täkaŋ upänkaŋ nintäŋo Anutu bureni-inik kubä-tägän itak. U Nanin pähap, imaka yäwän ahäwani unita biŋamgän it täkamäŋ. Ba Ekäninin bureni kubä-tägän itak. U Jesu Kristo, imaka kuduŋtagän unitäŋo kehäromi terakgän it täkaŋ, ba nin imaka, unitäŋo kehäromi terakgän it täkamäŋ.

⁷Täŋpakaŋ nadäkinik täŋpani notjiye ätu man unita nämo nadäwä tärek täkaŋ. U anutu jopi nadäŋ yämik-yämik kädet bian iwat täŋkuŋo unita pen juku piŋ itkaŋ unita ketem anutu jopita ijiŋ yämanipän naŋkaŋä u imaka bureni-inikta ijiŋ yämani yäŋ nadäk täkaŋ. Anutu jopi täŋo mebäri ket nämo nadäwä tärek täkaŋ unita ketem u naŋkaŋ bänepitä Anutu iŋamiken goret täkamäŋ yäŋ nadäk täkaŋ. ^{8a} Nadäkaŋ? Ketemtä nämo nimagut pänku Anutu dubini-ken nipmak täyak. Nämo, ketem u ba u nänero ba nämo nänero unitä täŋpewän Anutu iŋamiken täga ba waki ude nämo itne. ^{9b} Ude upänkaŋ ket nadäwut. In nadäwä tärewäpän imaka u ba u tägagän täne yäŋ nadäk täkaŋ upänkaŋ nadäk-nadäk u iwarirä notjiye nadäkiniki kwinitä tabänpän udegän täŋkaŋ nadäkiniki täŋpä wanenta!

^v 8:1 Apos 15:29 ^w 8:2 Gal 6:3 ^x 8:3 Gal 4:9 ^y 8:4 1Ko 10:19; Gal 4:8;

Lo 4:35,39; Lo 6:4 ^z 8:6 Mal 2:10, 1Ko 12:5,6; Efe 4:5,6; Jon 1:3 ^a 8:8 Rom 14:17

^b 8:9 Rom 14:13-15; Gal 5:13

¹⁰Ŋodeta nadāwut; Nadāwā tārewani inkāt nanik kubätä anutu jopi tājo iniṇoret eṇi gānaṇ itkaṇ tom anutu jopita ijiṇ yāmani naṇ irirān notjinpak nadākiniki kwini kubätä kāweko uwā ṇode nadāwek; Nākṇa udegān tāga tāṇpet yāṇ nadāṇpāṇ nadākiniki tāṇpān waneṇ. ¹¹^c Wāra! Kristotā notjinpak nadākiniki kwini unita yāṇpāṇ kumbuk. Unita nadāk-nadākjin nikektā notjinpak udewani kubā tājo nadākiniki tāṇpewā waneṇo uwā tāgawek? Nāmo! ¹²Notjiye nadākiniki kwini udewanita goret tāṇ yāmiṇpewā bānep nadāk-nadāki kehāromi nāmo u tāṇpāwak tākaṇ uwā Kristota udegān goret tāṇ imik tākaṇ. ¹³^d Unita nin kubākubätä ṇode nadānaṇi; Ketem nākā nak tāyat unitā tāṇpewān ābot tāṇpani notnapak kubätä momi-ken maṇpānā eruk, tom wari nāmoinik api nāṇpet. Nāmotā nāmoinik, nākā tāṇpewa notnapak momi tāṇpek yāṇ nadāwet.

Pol uwā aposoro noriye ātu udewanigān

9 ¹^e Jide? Man yāyat unita nāka nadāwā āpani tāk tāyak? Eruk nākṇata ṇode tāwera nadāwut; Nāk āma kubā tājo topmāk-topmāk terak nāmo it tāyat. Nāmo, nāk aposoro bureni kubā. Nāk Ekāninin Jesu u kaṇkut. Ba Ekāni tājo piā tāk tāyat unitāṇo bureni uwā in ubayāṇ. ²^f Āma ātutā nāka nadāṇirā aposoro bureni nāmo tāk tākaṇ. Upāṇkaṇ intā uyaku nāka aposoro bureni yāṇ nadāk tākaṇ, ei yāṇ? Tāṇkaṇ Ekāni tājo manbiṇam tāwerira nadākinik tāṇkuṇo unitā kwawak ṇode yāṇahātak; Nāk Ekāni tājo aposoro bureni kubā.

³Eruk, āma nākṇo aposoro wāp ba piā yāpmāṇ danik tākaṇ unitāṇo jop manman u yāpmāṇ āpākta ṇode yāyat; ⁴^g Jide? Banabas-kāt nektā piā tājo gwākita ketem ume tāga nāmo nāde? ⁵^h Ba aposoro ātu ba Pitakāt Ekāni tājo noriyetā webeniye yāmagurākaṇ piāta bok kuṇat tākaṇ u, nek udegān, ābot tāṇpani webe ninekta yāpmāṇkaṇ bok tāga nāmo kuṇatne? ⁶Ba jide nadākaṇ? Aposoro ātutā piā gwāki yāpmāṇirā Banabas-kāt nektāgān ninek gupnek tāṇkentākta moneṇ piā tāga tāde? ⁷Ude nāmo! Āma piā mebāri mebāri tāk tākaṇ uterak gwāki yāpmāk tākaṇ. Āmatā āmaken piā tāṇpāṇ unita gwāki yāpmāk tākaṇ. Ba gapman tājo komi āmatā ini-tāgān ini nāmo tāṇkentāk tākaṇ. Ba āma kubätä ketem piā tāṇpāṇ ketem u tāga nāṇpek. Ba sipsip tājo watā āmatā watāni itneṇo u gwākita nonoṇi tākātpāṇ nak tākaṇ. Watā jop nāmo it tākaṇ.

⁸Tāṇ, yāyat ṇowā āma tājo nadāk terak yāṇahātak yāṇ kāwep nadākaṇ. Upāṇkaṇ nāmo, бага mantā udegān yāyak. ⁹ⁱ Moses tājo бага man terak ṇode kudān tāwani pātak; Bulimākautā piā tāṇ gamiṇkaṇ ketem morāki nāṇpayāṇ tāṇirān nāmo yājiwāren. Man unita jide

^c 8:11 Rom 14:15,20 ^d 8:13 Rom 14:21 ^e 9:1 Apos 22:17-18; Apos 26:16, 1Ko 15:8

^f 9:2 2Ko 3:2-3 ^g 9:4 Luk 10:8, 1Ko 9:13-14 ^h 9:5 Jon 1:42 ⁱ 9:9 Lo 25:4, 1Ti 5:18

nadakaan? Anututä bulimakauta nadawätäk tänpän man u yänkuk? ^{10j} Nāmo, u Anutu täño piä äma ninta juku piñpän man u yänkuk. Nadakaan, äma kome dukduk piä täk täkan ba äma ketem bureni puget-puget täk täkan uwä piä u jop nämo täk täkan. Unitäño kowata bureni ätu api näne yän nadänpän piäni täk täkan. ^{11k} Nek udegän. Munapik täño yeri täga bämopjin-ken pik tänkumäko unita kowata intäño tuñum ätu gupnek täñkentäktä yäpnañi nämo? ^{12l} Äma ätutä inken piä täñirä täga täñkentän yämik täkan unita ketjin-ken nanik aposorojin bureni nek imata tañi täga nämo yäpde?

Tänpäkan intä ude täga täñkentän niminañi upänkan in bämopjin-ken itkumäkken uken nämo peñ täwetkumäk. Nāmo, intä Kristo täño Manbiñam Täga u korekta nektä kädet täñpipide yän nadänpän bäräpi u ba u kotak täkamäk. ^{13m} Ude upänkan ñode nadäkot; Äma Anutu täño eñiken piä täk täkan uwä piä uterak ketem yäpmäk täkan. Ba äma kudupi yot gänañ alta-ken Anututa tom iñij imik täkan uwä tom u ätu kowata nak täkan. ¹⁴ⁿ Tänpäkan äma Jesu täño manbiñam yänahäk täkan uwä udegän, piä uterak täga itnañi. Ekäninintä kädet u yänkehärom tañkuk.

^{15o} Ekänitä kädet u peñkuko u täga iwarero upänkan piä gwäkita nämo yänapik täyat. Ba intä täñkentän namikta man ño nämo kudän täyat. Nāmo, Ekäni täño manbiñam gwäki yäpmäkta nitek nämo, jop täwet täyat unita oretoret pähap täk täyat. Äma kubätä kädet u täñpipiñ nameko uwä kumbet yän nadäwet. ^{16p} Tänpäkan näk Manbiñam Täga yänahäk täyat unita yänpän wäpna täga nämo yäpmän akwet. Nāmo, piä u täkta yän namani unita imata ehutpän nämo täñpet? Näk Manbiñam Täga u nämo yänahäwayän täro uwä waki api kañ-ahäwet yän nadäat. ^{17q} Tänpäkan Manbiñam Täga u yänahäkta näkñaken gärip terak yänahäwero uyaku gwäkita täga yäwet. Upänkan ude nämo, piä täk täyat uwä ude täkta yän namani unita jop, Ekänitä kädet peñ namani ude iwatpän täk täyat. ¹⁸ Eruk, gwäki imatäkenpän api yäpet? Uwä ñode; Epänta gwäki yäpmäk-yäpmäk kädet näkña täga iwatnañi u peñpän Manbiñam Täga u gwäki yäpmäkta nämo, jop yänahäk täyat unitä piäna täño gwäki ude täyak.

Pol ämawebe täño piä watä äma äworeñkuk

^{19r} Nadakaan? Anututä yen pit namiñkuko unita näk äma täño yen terak nämo it täyat. Upänkan näkñaken gärip iwatpän ämawebe kudup täño watä piä äma jopi ude äworenpän kuñat täyat. U imata, äma mäyap yämagutpän Anututa biñam yepmakta nadäk täyat. ^{20s} Mebäri

^j 9:10 2Ti 2:6 ^k 9:11 Rom 15:27 ^l 9:12 Apos 20:34-35, 2Ko 11:9, 1Ko 13:7

^m 9:13 Nam 18:8,31; Lo 18:1-3 ⁿ 9:14 Mat 10:10; Luk 10:7; Gal 6:6 ^o 9:15 Apos 18:3

^p 9:16 Jer 20:9 ^q 9:17 1Ko 4:1 ^r 9:19 Mat 20:26-27 ^s 9:20 Apos 21:20-26

unita näk ɲode täk täyat; Juda ämawebe yämagutpäŋ Anututa biŋam yepmakta Juda äma ude äworeŋpäŋ bämopi-ken piäni täk täyat. Uwä Moses täŋo бага man terak it täkaŋ unita бага man terak irani ude äworeŋpäŋ täŋkentäŋ yämik täyat. Näkɲawä бага man terak nämo it täyat upäŋkaŋ äma бага man terak it täkaŋ u Kristota biŋam yämagutta ini bumikgän äworek täyat. ²¹ † Täŋkaŋ äma Moses täŋo бага man nitek nämo u yämagutta äma бага man nitek nämo ude äworek täyat. Ude täk täyat uwä Anutu täŋo бага nämo irepmit täyat. Nämo, näk Kristo täŋo man kädet ugän iwatpäŋ ude uwä täk täyat. ²² † Täŋkaŋ äma nadäkiniki kwini ätu Kristota biŋam yämagutta, äma nadäkiniki kwini ude bumik äworeŋpäŋ bämopi-ken piäni täk täyat. Bureni, äma mebäri mebäri udewani ätu Kristota biŋam yämagutta nadäk täyat unita äma mebäri mebäri u bumik äworeŋpäŋ bämopi-ken piäni mebäri mebäri täk täyat. ²³ Ude täk täyat uwä Manbiŋam Täga u täŋmeham täkta täk täyat. Ba imaka tägatäga Manbiŋam Täga u pewä ahäk täyak u Ekäni täŋo ämawebeniye-kät bok kaŋ yäpna yäŋkaŋ täk täyat.

Gwäki bureni yäpmäkta bäräŋek täkäna

²⁴ Täŋpakaŋ uwä ɲode bumik; Närepmirek gärepmirek-ken äma mäyaptä bäräŋeneŋo upäŋkaŋ äma kubä-tägän бага pewani-ken intäjukun ahäŋpäŋ gwäki yäpek. Eruk, in udegän gwäki bureni u yäpmäkta juku piŋpäŋ kehäromigän kaŋ bäräŋewut. ²⁵ † Nadäkaŋ, äma närepmirek-gärepmirek-ken bäräŋenayäŋ nadäk täkaŋ uwä gärip mebäri mebäri mäde ut yämiŋpäŋ gupi täŋpidäm takta komi piä täk täkaŋ. Täŋkaŋ äma uwä gwäki paotpaot ikek yäpmäkta ude täk täkaŋ. Täŋ, ninäwä gwäki bureni-inik, paotpaot ikek nämo u yäpmäkta bäräŋek täkamäŋ. ²⁶ Mebäri unita näk dapun jopjop nämo täŋkaŋ bäräŋek täyat. Nämo, siwoŋigän bäräŋek täyat. Ba äma ämik täŋkaŋ keru jopjop wepmät täkaŋ ude nämo täk täyat. ²⁷ † Nämo, gupnatä gäripna ba manna iwatta ut täyat. U gupnatä gärip mebäri mebäri peŋirän goret bäräŋewet yäŋpäŋ ude uwä täk täyat. Näk äma ätu Ekäni täŋo manbiŋam yäwet yäpmäŋ äbäntäyiwa gwäki nämo yäpayäŋ yäŋ näwerekta!

Isrel äbottä täŋkuŋo udegän nämo täne

10 ¹ † Notnaye, äbekjiye orajiye Moses iwarän täŋkuŋo uken bäräpi ahäŋ yämiŋkuŋo u ket juku piwut yäŋ nadäŋpäŋ man ɲo täwerayäŋ; U kudup gubam pähap Anututä watä it yämikta pewän äpuko u gänaŋ kuŋatkuŋ. Ba u kudup Gwägu Gämäni u weŋpeŋ kukŋi udude säkgämän ahäŋkuŋ. ² Gubam u gänaŋ kuŋatkuŋo ba ume weŋkuŋo u

† 9:21 Gal 2:3 † 9:22 2Ko 11:29; Rom 11:14 † 9:25 Plp 3:14, 2Ti 4:7-8, 2Ti 2:4-5; Jem 1:12, 1Pi 5:4 † 9:27 Rom 8:13, 13:14 † 10:1 Kis 13:21-22; Kis 14:22-29

ume ärutärut bumik ude täņkuņ. Kadäni uken kuņat-kuņat kodaki yäput peņpäj Moses täņo iwaräntäkiye ude ahäņkuņ. ^{3y} Täņkaņ ämawebe u kudup ketem Munapiktä yepmäņ towiņkuko u nak täņkuņonik. ^{4z} Ba u kuduptagäntä ume Munapiktä yämiņkuko u imaka, nak täņkuņonik. Ume uwä mobä Munapiktä peņ yämani bok kuņat täņkuņo uken naniktä äpäņjirän naņkuņ. Mobä uwä Kristo ubayäj. ^{5a} Ude täk täņkuņo upäņkaņ ämawebe ukät nanik mäyaptä Anutu täņo gärip nämo iwatkuņo unita yabäwän nämo tägaņkuņ. Mebäri unita ämawebe mäyaptä kome jopi uken kumäņ täņpä kuņkuņ.

^{6b} Eruk, imaka ahäņ yämiņkuņo u nintä kaņpäj nadäkta wärani ude ahäņkuņ. Unitä nin ñode niwoņäretak; Ninä bänep nadäk-nadäknin imaka wakiwaki terak nämo pene, ämawebe biani unitä täņkuņo ude. ^{7c} Ba anutu jopi nämo yäniņ oretne, äma biani ätutä täņkuņo ude. Unita Anutu täņo mantä ñode yäyak;

Ämawebe u ketem ume naņpäj täņguņguņ täņkaņ guņ äma täņo kap teņpäj kudän waki-wakiinik täņkuņ. Kis 32:6

^{8d} Eruk kubokäret kädet äma biani u ätutä täņkuņo ude nämo täne. Äma uwä ude täņkuņo unita kepma kubägän ämawebe 23,000 udetä paotkuņ. ^{9e} Unita ninä Anututä täga nämo nin däpek yäj nadäņpäj imaka u ba u täga täne yäj nämo nadäne. Äma biani ätutä Anutu ude täņ-yabäņjirä gämoktä kumäņ-kumäņ däpuņ. ^{10f} Ba Anutu täņo kudänta gaņani nadäņpäj yäņkubit-kubit nämo yäne. Äma biani ätu ude täņkuņo uwä Kumäņ-kumäņ täņo Aņerotä äbä kumäņ-kumäņ däpuņ.

^{11g} Notnaye, imaka ahäņ yämiņkuņo u äma ätutä juku piņpäj kädet kuroņ udegän nämo täneņta ude ahäņkuņ. Täņpäj unitäņo manbiņam uwä tärek-tärek kadäni-ken itkamäņ nintä danipäj nadäņkaņ umuntäneta kudän täņkuņ. ¹² Unita äma kubätä näk kehäromi itat, wakiken täga nämo mäņpet yäj nadäņpäjä momi-ken mäņpekta nadäņ täpäneņpäj kuņarek. ^{13h} Täņpäkaņ notnaye ñode nadäkot; Täņyabäk kudupitä nämo ahäņ tamik täkaņ. Nämo, ahäņ tamik täkaņ uwä äma ätuken ahäk täkaņ unitägän ahäņ tamik täkaņ. Upäņkaņ Anututä yäņkehäromtak mani iwatpäj nämo api tepmaņpek. Nämo, u tabäņ äwaräkuk täņjirän täņyabäk kubä intä täga irepmitnaņi nämo, udewani kubätä nämo api ahäņ tamek. Nämoinik! Täņyabäk kubätä ahäņ tamiņjirän Anututä kädet täwit tamiņpäj täņyabäk u gänaņ kehärom taņpäj itta kehäromi api tamek.

^y 10:3 Kis 16:35 ^z 10:4 Kis 17:6; Nam 20:11 ^a 10:5 Nam 14:26-30; Hib 3:17; Jud 5

^b 10:6 1Ko 10:11; Nam 11:4,34 ^c 10:7 Kis 32:6 ^d 10:8 Nam 25:1-9 ^e 10:9 Nam 21:5-6

^f 10:10 Nam 16:41-49; Hib 3:11,17 ^g 10:11 1Ko 10:6, 1Pi 4:7 ^h 10:13 1Ko 1:9

Anutu ba wäbät bok yäniņ oretnaņi nämo

¹⁴ⁱ Unita notnaye tägagämän, wäbät yäniņ oretoret kädet kaņjumuntaņ ban päņku irut. ¹⁵In guņ nämo, nadäwä tumbani unita man täwerayäņ täyat ņo injin ket yäpmäņ daniņpäņ nadäwut. ¹⁶^j Ekäni täņo wain ume näna yäņpäņ Anutu bänep täga man iwetpäņ nak täkamäņ uwä naņpäjä Kristo täņo kumäk-kumäki terak tubeņ kuņpäņ Kristo inikäť bänep kubägän täņpäņ it täkamäņ. Ba käräga tokäťpäņ nak täkamäņ u udegän. U naņpäjä Kristo täņo gupikäť kentäņpäņ Kristo-käť bänep kubägän täņpäņ it täkamäņ. ¹⁷^k Eruk, käräga bureni mebäri kubägän itak u kubägän nak täkamäņ unita ämawebe ini-ini itkamäņ upäņkaņ gup kubägän ude ahäk täkamäņ.

¹⁸^l Eruk, Juda ämawebe täņo täktäkita juku piwut; Ämawebe tom ketem alta terak Anututa ijiņ imanipäņ u moräki nak täkaņ uwä naņpäņ Anutu-käť kentäņpäņ bänep kubägän täņpäņ it täkaņ. ¹⁹^m Täņkaņ man unita nadäņit anutu jopi yäniņoret-oret man täwerayäņ täyat ņonita nadäwut; Imaka guņ ämatä anutu jopita ijiņ yämik täkaņ u ba anutu jopi ini, unita jide yänayäņ? U imaka bureni? Nämo inik! U imaka bureni nämo yäņ täwetat. ²⁰ⁿ Unita ņode yäyat; Guņ ämatä imaka anutu jopita ijiņ yämik täkaņ uwä Anututa nämo, Satan täņo watä ämaniyeta ijiņ yämik täkaņ. Unita ketem anutu jopita ijiņ yämani nämo näneņ yäņ täwet täyat uwä ņodeta; In u naņpäņ Satan täņo watä ämaniye-käť kentäņpäņ bänep kubägän täņpäņ itta nämo nadätat. ²¹^o Inä Ekäni täņo wain ume naņit, Satan täņo watä ämaniye unitäņo bok täga nämo näneņ. Ba Ekäni täņo käräga naņit, Satan täņo watä ämaniye unitäņo bok täga nämo näneņ. ²²^p U imata, ude tänayäņ tämäņo uwä Ekäni tä kokwawak bureni api täņ nimek. Ude täņpänä nin kehärom taņpäņ Anutu täņo kokwawak täga api irepmitne? Nämo inik!

Notniye täņkentäņ yämikta täktäk ugäņpäņ täne

²³^q Täņpäkaņ äma ätutä ņode yäk täkaņ; Nin imaka u ba u tägagän täne yäk. Imaka yäjiwäranu kubä nämo, kudup u niniņ kirewani yäņ yäk täkaņ. Man udewanita ņode yäyat; Täga yäkaņ upäņkaņ täktäk kudup uwä tägagän nämo. Ba täktäk kuduťtagäntä täga nämo täņkentäņ nimek. ²⁴^r Unita ņode nadäkot; Ninä nininta nadäwätäk nämo täne. Nämo, äma ätu täņkentäņ yämikta piäni täne.

²⁵Eruk, ketem tom kudup ämatä gwäki peņpäņ yäpmäkta maketken pek täkaņ u yäņyabäk kubäkät nämo, täga suwaņpäņ näneņ. Yäņyabäk

ⁱ 10:14 1Jo 5:21 ^j 10:16 Mat 26:26-28 ^k 10:17 Rom 12:5; Efe 4:16 ^l 10:18 Wkp 7:6

^m 10:19 1Ko 8:4 ⁿ 10:20 Lo 32:17; Rev 9:20 ^o 10:21 2Ko 6:15-16 ^p 10:22 Lo 32:21

^q 10:23 1Ko 6:12 ^r 10:24 Rom 15:2

ɲode nämo yäneɲ; U anutu jopita ijiɲ yämani ba nämo ijiɲ yämani yäɲ nämo yäneɲ. ^{26 s} U imata, unitawä Anutu täɲo man ɲode kudän täwani;

Kome ini ba imaka imaka uterak itkaɲ u kudup Ekäni täɲogän.

Sam 24:1

^{27 t} Unita Jesuta nadäkinik nämo täɲpani kubätä ketem bok näda yäɲ gäwerän täga yäɲ nadäɲpänjä ketem gwet gameko u kudup yäɲyabäk kubäkät nämo, ba nadäwätäk ikekkät nämo, jop täga näɲpen. Ketem u bänep nadäk-nadäkka täga nämo täɲpän waneɲ. ^{28 u} Upänkaɲ ketem kubä näɲpayäɲ täɲiri äma kubätä ɲode gäwerek; Ketem ɲowä anutu jopita ijiɲ yämani yäɲ gäweränä eruk, notkapak unita yäɲpän ketem u nämo näɲpen. Nämo, notkapak unitä gäka nadäwätäk täɲpän goret täk täyan yäɲ gäwerekta! ²⁹ Gäkɲa momi täɲpen yäɲ nämo yäyat. Nämo, notkapak unitä momi täyan yäɲ nadäweko unita ketem u nämo näɲpen.

Eruk, man unita äma kubätä kikɲutpän ɲode yäwek; Wära! Näk imaka u ba u tägagän näɲpet ba täɲpet yäɲ nadätat unita imata äma ätu udegän nämo nadäk täkaɲ unita yäɲpän kädet u pewet? ^{30 v} Näk ketem kubä Anutu bänep täga man iwetpän näɲpero uwä äma kubätä goret näyan yäɲ imata näwerek? ^{31 w} Eruk unita ɲode yäwa; In ketem ba ume nänayäɲ, ba imaka u ba u tänayäɲ nadäɲpänjä u kudup Anutu wäpi biɲam yäpmän akuktagän täneɲ. ^{32 x} Unita äma kubä, Juda äbotken nanik, Grik äbotken nanik, ba äbot täɲpani kubä momi-ken tewet yäɲ yäɲpän imaka siwoɲi täɲpeɲ kuɲat täkot. ^{33 y} Näkä täk täyat udegän täk täkot; Näkɲa täɲkentäktä nadäɲpän nämo, ämawebe kudup täɲkentän yämiɲira Ekänita biɲam täɲput yäɲ nadäɲpän kuɲat täyat.

11 ^{1 z} Unita näkɲo kädet kuroɲ iwat täkot, näkä Kristo täɲo kädet kuroɲ iwat täyat ude.

Ämawebe täɲo mebäri

² Kadäni kadäni näk man kudup täwetpän täwoɲärenɲkuro u pen juku piɲ it täkaɲ. Täɲkaɲ iɲitpän yäpmän kuɲat täkaɲ unita taniɲ oretat. ^{3 a} Upänkaɲ man kubä ɲode täwerayäɲ täyat unita imaka, nadäkinik kaɲ täɲput; Äma kuduɲtagän täɲo gwäki u Kristo. Täɲpän webe täɲo gwäki uwä äpi. Täɲpän Kristo täɲo gwäki uwä Anutu. ⁴ Unita äma kubätä tek ämetkaɲ Anutu-ken yäɲapik man yäwayäɲ täko ba Ekäni täɲo meni jinom yäɲahäwayäɲ täko u gwäki Kristota mäyäk api imek. ⁵ Täɲ, webe kubätä tek nämo ämetkaɲ Anutu-ken yäɲapik man yäwayäɲ täko, ba

^s 10:26 Sam 24:1 ^t 10:27 Luk 10:8 ^u 10:28 1Ko 8:7 ^v 10:30 1Ti 4:4 ^w 10:31 Kol 3:17

^x 10:32 Rom 14:13 ^y 10:33 1Ko 9:20-22 ^z 11:1 1Ko 4:16 ^a 11:3 Stt 3:16; Efe 5:23, 1Ko 3:23

Anutu tãjo meni jinom yãjahawayãnj tãko uwã udegãn gwãki äpita mãyãk api imek. Webe ude tãk tãkañ uwã webe jopjop kuñarirã mãyãk yãmikta gwãki pujiñ madãñ yãmik tãkañ udegãn api äworeneñ. ⁶¶odeta yãyat; Webe kubãtä tek nãmo ämetkañ kuñareko uwã kubãtä webe unitãño gwãki pujiñ kudup kañ madãñ imãn. Upãñkañ u uwã imaka mãyãki unita webe uwã gwãk muyam nitek kuñatpãñã tek ämetkañ kuñarek. ⁷^b Tãñpãkañ ämawã tek nãmo ämetkañ gwãki jopitã kuñatneñ. U imata, äma uwã Anutu tãjo injam dapun ba Anutu tãjo epmãget morãki unita. Tãñ, webe uwã äma tãjo epmãget morãkipãñ tãñpani. ⁸^c Äma uwã webeken nanikpãñ nãmo yãpuk. Webe uyaku ämaken nanik yãpuk. ⁹^d Äma jukun tãñpãñ peñkañ webewã äma tãjo tãñkentãki ude itta yãñpãñ tãñpãñ pewani. ¹⁰Mebãri unita webe uwã man buramik webe unitãño wãrani uwã tek ämetpãñ kuñatneñ. Ude kuñatnayãñ tãjo uwã añero api orañ yãmineñ.

¹¹Tãñpãkañ Ekãni-kãt kowat kwasikorãn tãñpanitã webe inipãrik, äma inipãrik nãmo kuñatneñ. Nãmo, webetã äma tãjo tãñkentãki ude itneñ, ba ämatã udegãn, webe tãjo tãñkentãki itneñ. ¹²U imata, webe uwã ämaken nanik yãpani. Udegãn ämatã webeken ahãñ-bumbum tãk tãkamãñ. Tãñkañ u kudup Anutu-ken nanikgãn.

¹³Eruk, injin-tãgãn kañpãñ nadãk tãñput; Webe kubã tek nãmo ämetkañ Anutu-ken yãñapik man yãñirãn tãgawek? ¹⁴Ba äma gwãki pujiñ tañitã kuñarirãn kawã siwoñi tãñpek? Nãmo! Anututã kãdet kubã äbekjiye orajiye-ken ñode inide pewãn ahãwani; Ämatã gwãk pujiñ tañi, webe tãjo ude bumik yãpmãñ kuñat-kuñat u mãyãki. ¹⁵Upãñkañ webetã gwãk pujiñ kãroñi yãpmãñ kuñarirã kawã tãgawek. Gwãk pujiñ kãroñi u webe tãjo epmãget morãk. Gwãki pujiñtã tek ude tãñpek. ¹⁶Tãñpãkañ äma kubãtä nãkño man ño urayãñ nadãñpãñã ket ñode nadãwewek; Kãdet ätu nãmo iwat tãkamãñ, ba Anutu tãjo äbot ätu komeni komeni itkañ u kãdet ugãn iwat tãkañ.

Ekãni tãjo äñnak-äñnakta man

¹⁷Eruk, man ño täwerayãñ täyat uwã bãnep täga terak nãmo täwerayãñ. Anutu iniñoret kãbeyã tãk tãkañ-ken kãdet tägatãga nãmo pewã ahãk tãkañ. Nãmo, äma bãnep yãpã wakwak kãbeyã ude tãk tãkañ. ¹⁸^e In-tãño biñam man ñode nadãk täyat; Kãbeyãta änok kubãgãn irirã bãmojpjin-ken duñ-wewek ahãñ tamik täyak yãk. Ude nãwerirã u bureni kãwep yãñ nadãk täyat. ¹⁹^f Bureni, duñ-wewek in bãmojpjin-ken ahãk täyak u täga nãmo. Upãñkañ jop uken, ini kañ ahãwãn. Ude uyaku inken nanik netãtä kãdet Anututã gãripi nadãk täyak u iwat tãkañ u kwawak api ahãwewek.

^b 11:7 Stt 1:26-27; Jem 3:9 ^c 11:8 Stt 2:21-23, 1Ti 2:13 ^d 11:9 Stt 2:18

^e 11:18 1Ko 1:10-12, 1Ko 3:3 ^f 11:19 Lo 13:3, 1Jo 2:19

²⁰Tāŋpākaŋ kabeyāta ānok kubāgān itkaŋ āŋnak-āŋnak tāk tākaŋ uwā Ekāni tāŋo āŋnak-āŋnak bureni nāmo tāk tākaŋ. Nāmoinik! ²¹In kubākubātā injinken ketem yāpmāŋ pābā notjiye māde ut yāmiŋpāŋ kāroŋ nak tākaŋ. Tāŋirā ātu nakta yeŋirā it tākaŋ. Tāŋpāŋ in ātutā wain ume bumta naŋpāŋ tāŋguŋguŋ tāk tākaŋ. ^{22^s}Jide? In eŋijin nāmo? Āŋnak-āŋnak injin eŋiken tāga nāmo tāneŋ? Ude tāk tākaŋ uwā Anutu tāŋo ābot tāŋpanita nadāŋirā imaka jopi kubā tāk tāyak. Ba notjiye jāwārita māyāk yāmik tākaŋ. Unita jide tāweret? Kudān tāk tākaŋ unita oretoret man tāweret ba? Nāmotā nāmoinik!

²³Nadākaŋ? Man tāwetat ŋowā Ekāniken nadāŋkuro upāŋ tāwetat. Man uwā ŋode; Bipani Judas Kariottā Jesu iwan kerī terak teŋkuko kadāni uken Jesutā ŋode tāŋkuk; ²⁴Uwā kārāga yāpmāŋpāŋ Anutu-ken bānep tāga man iwetkaŋ tokāt jukutpāŋ iwarāntākiyeta yāmiŋpāŋ ŋode yāŋkuk; ŋowā nākŋo gupna yāk. Uwā in tāŋkentākta iniŋ kirewani. Unita nāk nadāŋ namikta kaŋ nak tāŋput yāk. ^{25^h}Ketem naŋ paotpāŋ irāwā udegān wain ume yāpmāŋpāŋ yāmiŋkaŋ yāŋkuk; ŋowā nākŋo nāgātna. Nāgātna ŋonitā topmāk-topmāk kodaki yāput peyak yāk. Unita kadāni kadāni ŋo naŋpāŋā nāka kaŋ nadāŋ namik tāŋput yāŋ yāwetkuk. ²⁶Unita kadāni kadāni kārāga ba wain ume u nak tākaŋ uwā Ekānitā komi nadāŋpāŋ kumbuko unitāŋo manbiŋam yāŋahāŋpāŋ tāk tākaŋ. Ude tāŋ yāpmāŋ kuŋirā Ekāni uwā kaŋ ābān.

^{27ⁱ}Eruk, unita nadākot; Ekāni tāŋo dākum naknak u imaka jopi kubā nāmo. Unita āma kubātā kādet siwoŋi nāmo iwatkaŋ Ekāni tāŋo kārāga ba wain ume nāŋpeko uwā Ekāni tāŋo tohari ba nāgārita nadāŋirān imaka jopi kubā ude tāŋirān Ekānitā kawān momi tāŋpek. ^{28^j}Unita āma kubātā kārāga ba wain ume u nāŋpa yāŋpāŋ bānep nadāk-nadāki-ken jide pāreko u jukun yāpmāŋ daniŋkaŋ tāga nāŋpek. ²⁹Tāŋkaŋ āma kubātā Ekāni tāŋo gupi, ābot tāŋpani noriye unita siwoŋi nāmo nadāŋ yāmiŋpāŋ kārāga ba wain ume nāŋpeko uwā ini-tāgān ini gupi Anutu tāŋo manken tewek. ³⁰Mebāri unita inken nanik āmawebe ātuwā kehāromini nāmo itkaŋ ba ātu kāyām ikektā itkaŋ ba ātuwā kumbuŋ. ³¹Upāŋkaŋ nin bānep nadāk-nadāknin sākgāmān yāpmāŋ daniŋkaŋ nānayāŋ tāmāŋo uwā Anututā manken nāmo api nipmaŋpek. ^{32^k}Tāŋ, Anututā nibāwān tāga nāmo tāŋpāwā kādet siwoŋi niwoŋārekta bārāpi mebāri mebāri nimik tāyak. Imata, āma komen āmawebe-kāt paot-paotta biŋam tānero udeta yāŋpāŋ tāk tāyak.

³³Unita notnaye, inā kubā-kengān itkaŋ Ekāni tāŋo ketem bok nāna yāŋpāŋā āma kuduptagān ābāŋ moreŋpāŋ irākaŋ yāput-peŋpāŋ uterakgān kaŋ nak tāŋput. ³⁴Tāŋpākaŋ āma kubātā nakta iwāwā

^s 11:22 Jem 2:5-6 ^h 11:25 Kis 24:6-8; Sek 9:11; Hib 8:8-13 ⁱ 11:27 Hib 10:29

^j 11:28 Mat 26:22, 2Ko 13:5 ^k 11:32 Hib 12:5-6

intäjukun ini enjiken naŋ koreŋkaŋ kăbeyă-ken tăga kwek. Ude tănayăŋ tăŋjo uyaku kăbeyă nămo tăŋpă wawăpăŋ Anutută kowata waki nămo tamek. Eruk ugăn. Man morăki itak u ănenji ărenpăŋ tabăwayăŋ tăyat-ken uken api tăweret.

Munapiktă iron tăk tăyak unita man

12 ¹Eruk notnaye, Kudupi Munapiktă iron tăk tăyak unităŋjo mebărita intă guŋ itneŋo ujeta ŋode tăwera ket nadăwut; ²^l In bian guŋ itkaŋ anutu jopi, man nămo yăwani uken păŋku gămori-kengăŋ itkaŋ unităŋjo nadăk kădet gwăjiwani iwatpăŋ kuŋat tăŋkuŋonik. ³^m Unita ŋode tăwera nadăwut; Kadăni uken man yăk tăŋkuŋo u man Anutu tăŋjo Munapiktă pewăŋ ahăk tăkaŋ u nămo. Nămoinik! Anutu tăŋjo Munapiktă ăma kubăken itkaŋ man iwerirăŋ ŋode tăga nămo yăwek; Jesu kaŋ wawăŋ! Ba ăma kubă Ekăni tăŋjo Munapiki nămotă Jesu u Ekăni yăŋ tăga nămo yăwek.

⁴ⁿ Tăŋpăkaŋ ăbot tăŋpani ninken Munapiktă iron mebări mebări pewăŋ ahăk tăkaŋ uwă Munapik kubă-tăgăŋ pewăŋ ahăk tăkaŋ. ⁵^o Ba Ekăni tăŋjo wată piă mebări mebări tăk tăkamăŋ upăŋkaŋ Ekăni kubăgăŋ. ⁶Ba piă u tăkta piă tăktăk tăŋjo kăderi mebări mebări upăŋkaŋ Anutu kubă unităgăŋ piă u kudup tăkta ăbot tăŋpani ămawebe kuduŋtagănta kehăromi nimik tăyak. ⁷^p Bureni, Munapiktă ăbot tăŋpani ătu tăŋkentăŋ yămikta ămawebe kubăkubăken kehăromini pewăŋ ahăk tăkaŋ. ⁸Uwă ŋodeta yăyat; Munapiktă ăma kubăta kehăromi imiŋirăŋ nadăk săkgămăŋ kubă Anutu-ken nanik tăga yăŋahăwek. Tăŋpăkaŋ ăma kubătawă Munapik kubă unităgăŋ nadăk-nadăk ătu Anutu-ken nanik ămawebe yăŋahăŋpăŋ yăwetta kehăromi imik tăyak. ⁹Tăŋkaŋ Munapik kubă uterakgăŋ ăma kubă nadăkinik kehăromi tăk tăyak. Ba Munapik kubă unităgăŋ ăma kubătawă ăma kăyăm ikek yăpăŋ-tăgakta kehăromi imik tăyak. ¹⁰^q Tăŋpăkaŋ ăma kubătawă Munapik unităgăŋ kudăŋ kudupi ătu tăkta kehăromi imik tăyak. Tăŋ, kubătawă Munapik unităgăŋ Anutu tăŋjo meni jinom yăpmăŋpăŋ yăŋahăkta kehăromi imik tăyak. Ba ăma kubătawă Munapik tăŋjo man bureni ba măjo tăŋjo man jopi u yăpmăŋ danikta kehăromi imik tăyak. Tăŋkaŋ ăma kubătawă man kotăk kudupi mebări mebări terak yăkta kehăromi imik tăyak. Tăŋpăkaŋ ăma kubătawă man kotăk u yăpmăŋ ăyăŋutpewăŋ ăma ătută nadăkta kehăromi imik tăyak. ¹¹^r Kudăŋ mebări mebări uwă, Munapik kubă unităgăŋ pewăŋ ahăk tăkaŋ. U iniken gărip terak ăma kubăkubăta kehăromi inigăŋ inigăŋ yămik tăyak.

¹ 12:2 Hab 2:18-19 ^m 12:3 1Jo 4:2-3 ⁿ 12:4 Rom 12:6; Efe 4:4 ^o 12:5 Efe 4:11
^p 12:7 1Ko 14:26 ^q 12:10 Apos 2:4, 1Ko 14:5 ^r 12:11 Rom 12:3, 1Ko 7:7

Gupnin kubägän upäj moräki mäyap

12^s Eruk gupninta nadäwut. Äma ninäwä gupnintä kubägän täyak upäjkañ gupnin täño moräki wäpi inigän inigän. Täñkañ wäp inigän inigän unitäkañ gup kubägän täyak. Eruk Kristo täño äbot terak udegän pätak. 13^t Nin kubäkubä mäyap upäjkañ Kristo terak gup kubägän ude itkamäj. Nin kudup, Juda äbotken nanik, guñ äbotken nanik, watä piä täñpani jopi ba äma ekäni, nin Munapik kubägänpäñ uwäktäj nimani. Munapik uwä ume bumik, nañ täpäneñpäñ säkgämän itta nimani. Täñkañ Munapik unitä täñpewän gup kubägän ude täñkumäño itkamäj.

14 Unita gupnin terak man wärani ñode täwetat; Gupnin täño moräki mäyap, kubägän nämo. Uwä ñode bumik; Munapiktä nin kubäkubäta kehäromi nimiñirän piä ba täktäk mebäri mebäri Kristo täño äbot täñkehärom takta täk täkamäj. 15 Unita kuroñnintä ñode yäwek; Näk ketka nämo unita gupka moräk nämo yäk. Upäjkañ u gupnin moräk! 16 Ba jukunintä ñode yäwek; Näk dapunka nämo unita gupka moräk nämo yäk. Ude nämo! U gupnin moräk! 17 Ba jide? Gupnin kudup u dapuningän täñpeko uwä man jide ude nadäne? Ba gupnin kudup u jukuningän täñpeko uwä imaka kubä täño kábäñi jide ude yäna-kuney? 18 Upäjkañ ude nämo, Anututä iniken gärip iwatpäñ gupnin täño moräki inigän inigän peñirän piä iniken iniken täk täkañ. 19 Täñpäkañ gupnin moräkitä kubägän äworeñpäñ itneño uwä gup bureni nämo! 20 Nämo, gupnin täño moräki mäyap unitä gup kubägän ude täñkañ piä iniken iniken täñirä säkgämän it täkamäj.

21 Unita dapunintä ketnin ñode täga nämo iwerek; Gäkä nämo ireno uwä piä näkñagän täga täñpet! yäk. Ba gwäknintä kuroñnin ñode täga nämo iwerek; Gäkä nämo ireno uwä näkñagän täga iret! yäk. 22 Nämo inik, gupnin moräki kubäta kehäromini nämo yäj yäk täkamäj upäjkañ unitä nämo ireko uwä kehäromi jide ude yäpne? 23 Ba gupnin moräk-moräkta nadäna äpani täk täkamäj upäj watä säkgämän it yämik täkamäj. Ba gupnin moräk kubä u mäyäkñin uwä säkgämän-inik uwäk täk täkamäj. 24 Täñpäkañ gupnin moräki täga ätu kwawak pena it täkañ unita ñode nadäkamäj; Anututä gupnin moräki kuduptagän peñkuko gup kubägän ude itkañ. Täñkañ gupnin moräki ätuwä wäpi biñam ikek nämo bumik unita intäjukun peñkuko itkañ. 25 Intäjukun peñkuko uwä gupnin täño moräki moräki duñ-wewek nämo täñkañ watä kowata kowata täneñta täñpäñ peñkuk. 26 Unita gupnin moräki kubätä komi nadäñirän moräki ätu kuduptagän komi nadäneñ. Ba kubätä wäp biñam yäpmäñirän noriye kuduptagän wäpi biñam yäpneñ.

^s 12:12 1Ko 10:17 ^t 12:13 Gal 3:28

27^u Eruk, man unitäño mebäri ñode; Äbot täñpani in kuduhtagän Kristo täño gup ude itkañ. Täñpäkañ in kubäkubätä gup unitäño moräki moräki ude itkañ. 28^v Täñkañ äbot täñpani bämopi-ken Anututä piä mebäri mebäri täkta äma inigän inigän ñode iwoyäñpäj yepmañkuk; Intäjukun, aposoro yäpmäj daniñpäj yepmañkuk. Täñpäj uterakä äma Anutu täño meni jinom yäpmäñpäj yäñahäwani. Uterakä äma Anututä kädet gäripi nadäk täyak u yäwetpäj yäwoñärewani. Ba äma ätuwä äma käyäm ikek yäpätägakta iwoyäñpäj yepmañkuk. Ba ätuwä kudän kudupi täkta, ätuwä täñkentäk piä mebäri mebäri täkta, ätuwä piäta watä itta. Täñ, ätuwä man kotäk kudupi terak yäkta iwoyäñpäj yepmañkuk. 29 Unita jide? Äbot täñpani kudup uwä aposoro? Ba kuduhtagän uwä Anutu meni jinom yäñ ahäwani? Ba kuduhtagän uwä yäwetpäj yäwoñäreki piä täk täkañ? Ba kuduhtagän kudän kudupi täk täkañ? 30 Ba kuduhtagän äma käyäm ikek täga yäpätäganey? Ba kuduhtagän man kotäk kudupi terak yäk täkañ? Ba kuduhtagän man u yäpmäj äyäjut täkañ? Nämoinik! U piäni inigän inigän täk täkañ.

31^w Upäñkañ Munapik täño iron kubäkubä ukät nanik intäjukun-inik itkañ u yäpmäkta gwäk pimiñpäj piäni täk täkot. Unita apiño kädet tägagämän kubä täño mebäri täwetpäj täwoñärewayäj.

Bänep iron bureni täktäk kädet

13 1 Näk äma nadäk-nadäk ikek ude itpäj äma täño man kotäk mebäri mebäri terak, ba kunum gänañ añero unitäño man terak täga yäwero upäñkañ bänep iron ikek nämo kuñarayäj täro uwä manna säkgämän uwä yäjuruk-uruk, wagäm mämä ude api täñpek. 2^x Täñpäkañ näk Anutu täño meni jinom yäpmäñkañ pidämigän täga yäñahäwet, ba imaka imaka kwawak irani ba käbop irani unitäño mebäri täga nadäwa täreneyo upäñkañ bänep iron ikek nämo kuñarayäj täro uwä imaka jopi ude api iret. Ba nadäkinikna kehäromitä pom täñpewän ini irani-ken täga peñpeñ äpämañ kweko upäñkañ bänep iron ikek nämo kuñarayäj täro uwä nadäkinikna u jopigän api täñpek. 3^y Täñpäj näk tuñumna kudup äma jäwärita täga yämet, ba Anututa yäñpäj gupna paotta täga iniñ kirewero upäñkañ bänep iron ikek nämo kuñarayäj täro uwä täktäkna tägatäga unitä nämo api täñkentäj namek.

4 Eruk ämawebe bänep iron kädet bureni iwat täkañ uwä ñode täk täkañ; U kwikinik itkañ äma ätu orañ yämik täkañ. Äma u noriyetä yärepmiräwä kokwawak nämo nadäk täkañ. Ba u inita näk äma ätu yärepmitat yäj nadäñpäj-nadäwä ärowani nämo täk täkañ. 5^z Ämawebe bänep iron ikek uwä ärowani kudän nämo täk täkañ ba initagän

^u 12:27 Rom 12:5; Efe 5:30 ^v 12:28 Efe 4:11-12 ^w 12:31 1Ko 14:1 ^x 13:2 Mat 17:20
^y 13:3 Mat 6:2 ^z 13:5 Plp 2:4

nadawätäk nämo täk täkaŋ. Täŋpäŋ kokwawak bäräŋeŋ nämo nadäk täkaŋ. Ba ämatä waki täŋ yämiŋirä momi u kadäni käronita nämo yäpmäŋ kuŋat täkaŋ. ^{6 a} Täŋkaŋ wakitä äma ätuken ahäŋ yämiŋirän wi yawatpäŋ oretoret nämo täk täkaŋ. Nämo, u man bureni täŋo kudän kwawak ahäŋirän uyaku oretoret pähap nadäk täkaŋ. ^{7 b} Täŋpäkaŋ äma bänep iron ikektä äma kehäromini nämo täŋ-mehamtaŋ yämik täkaŋ. Ba nadäkiniki nämo pewä putärewäkaŋ Anututä täŋkentäŋ yämikta itsämänpäŋ nämo gaŋatak täkaŋ. Nämo, bänep iron täktäk kädet gwäk pimipäŋ täk täkaŋ.

⁸ Bänep iron kädet bureni uwä nämo api paorek. Täŋ, kädet täga ätu ŋodewani u api paotneŋ; Kudupi Munapik terak Anutu täŋo meni jinom yäŋahäk-ahäk uwä kadäni keräpi-tagän. Ba Kudupi Munapik täŋo iron yäpmänpäŋ man kotäk kudupi kudupi terak yäkyäk u api paorek. Ba Anutu täŋo nadäk yäpmänpäŋ yäŋahäk-ahäk u imaka, api paorek. ⁹ Bureni, Anutu täŋo nadäk kuduŋtagän täga nämo nadäna tärewäpäŋ yäŋahäne, moräkigän nadänpäŋ yäŋahäk takamäŋ. Ba Kudupi Munapik terak Anutu meni jinom kuduŋtagän täga nämo yäŋahäne, moräkigän nadäk takamäŋ. ¹⁰ Upäŋkaŋ imaka bureni-iniktä ahäŋirän imaka ket nämo nadawani ba ket nämo täŋpani u api paotneŋ. ¹¹ Uwä ŋode bumik; Näk ironi itkaŋ man yäŋkuro, nadäk-nadäk piä täŋkuro ba yäpmäŋ danik-danik piä täŋkuro u ironitä-yäŋ täk täŋkuronik. Ude itkuropäŋ tägaŋpäŋä äma ekäni äworeŋpäŋ ägiŋ kädet u peŋkut.

^{12 c} Täŋ, apiŋo imaka imaka yabänpäŋ-nadäk takamäŋ u wäranigän kaŋuruk ikek, glas waki terak mäjonin säkgämän nämo kak takamäŋ ude bumik yabänpäŋ-nadäk takamäŋ. Upäŋkaŋ kami iŋam kowat-kawän api täne. Apiŋo Anututa nämo nadäwa tärek täkaŋ. Upäŋkaŋ kadäni uken api nadäwa täreneŋ, Anututä näkŋo mebärina nadawän tärekinik täk täyak ude.

^{13 d} Täŋpäkaŋ imaka u nämo ahäŋirän imaka yarakubätä bureni täkaŋ uwä ŋode; Nadäkinik, ba imaka Anututä kämi nimikta yäwani unita bänep peŋpäŋ itsämäk, ba bänep iron täktäk kädet. Täŋkaŋ imaka yarä unitäŋo intäjukun-inik uwä bänep iron.

Munapiktä iron kubäkubä nimik täyak

14 ^{1 e} Unita notnaye, iron kädet bureni u iwatta piäni kehäromigän täneŋ. Täŋpäŋ iron Kudupi Munapiktä nimik täyak u yäpmäkta imaka, piäni täneŋ. Täŋkaŋ iron tägagämän kubä ŋode, Anutu täŋo meni jinom yäŋahäkta kehäromi u yäpmäkta iyaptak täkot. ² Nadäkaŋ, man kotäk kudupi, Munapik-ken nanik u yäkyäk täga upäŋkaŋ äma man kotäk

^a 13:6 Rom 12:9 ^b 13:7 Rom 15:1, 1Pi 4:8, 1Ko 9:12 ^c 13:12 2Ko 5:7; Jem 1:23

^d 13:13 1Te 1:3, 1Jo 4:16 ^e 14:1 1Ko 12:31, 1Ko 14:39

uterak yäk täkaŋ uwä ämatä nadäkta nämo yäk täkaŋ. U Anutu-kätgän iniken man käbop nanik yänpäŋ-nadäk täkaŋ. Täŋirä man kotäk uwä äma ätutä nämo nadäwä tärek täkaŋ. ³Tänpäkaŋ äma Anutu täŋo meni jinom yäŋahäk täkaŋ uwä ämatä nadäkta yäk täkaŋ. Man yäk täkaŋ unitä ämawebe täŋ-kehäromtaŋ yämiŋpäŋ nadäkiniki täŋmeham taŋit, bänepi täŋpidäm taŋit täk täyak. ⁴Täŋ, äma man kotäk kudupi terak yäk täkaŋ uwä inigänpäŋ täŋkentäŋ yämik täyak. Upäŋkaŋ äma Anutu täŋo meni jinom yäŋahäk täkaŋ uwä äbot täŋpani kudup täŋ-kehäromtaŋ yämik täkaŋ.

^{5f}Unita näkŋo gärip uwä ŋode; In kuduŋtagän man kotäk kudupi, Munapik-ken nanik u yänayäŋ täŋo uwä gäripi nadäwet. Upäŋkaŋ gäripna taŋi-inik pätak uwä in kudup Anutu täŋo meni jinom yäŋahäŋirä ämawebe mebäri kwawak nadäneŋta kehäromi tamani. U mebäri ŋodeta yäyat; Äma Anutu täŋo meni jinom yäŋahäk täkaŋ uwä, äma man kotäk kudupi terak yäk täkaŋ u yärepmit täkaŋ. Upäŋkaŋ äma man kotäk kudupi yäŋirä äma kubätä man u yäpmäŋ äyänurirän äbot täŋpani kudup täŋkentäŋ yämayäŋ täko uyaku täga. ⁶Unita notnaye, ŋodeta ket nadäwut; Näk inken äreŋpäŋ man kotäk kudupi terak yäwawä unitä jide ude täŋkentäŋ tamek? Nämo, bureni täŋkentäŋ tamayäŋ nadäŋpänjä ŋode täŋpet; Man kubä Anututä näwerani u täweret, ba Anutu täŋo nadäk kubä yäpmäŋpäŋ yäŋahäŋpäŋ täweret, ba Kudupi Munapik terak Anutu täŋo meni jinom yäŋahäŋpäŋ täweret, ba Anutu täŋo man ätu täwetpäŋ täwoŋärewet. Ude täŋpero uyaku täga täŋkentäŋ tamet.

⁷Unita imaka irit ikek nämo, mämä-mämägän täŋpani unita nadäwut; Kap kubä tewayäŋ nadäŋpäŋ uhuwep säkgämän nämo piäweno, ba gita inŋitpäŋ säkgämän nämo ureno uwä jide täŋpäŋ ämatä kap upäŋ teyak yäŋ nadäwä täreneŋ? Täga nämo! ⁸Ba womat säkgämän nämo piänŋirä mebäri unita piäkaŋ yäŋ nämo nadäwä täreneŋ. ⁹Täŋpäŋ in udegän, manbiŋam man kotäk kudupi terak yäŋirä jide täŋpäŋ ämawebetä man kotäk u nadäwä täreneŋ? Täga nämo. Manka uwä jop piän kuney. ¹⁰Tänpäkaŋ kome terak ämatä man kotäk mebäri mebäri yäk täkaŋ. Man kotäk u mebäri kudup kwawak pätkäŋ. ¹¹Täŋ, äma kubätä man kotäk näkä nämo nadäwani u yänŋirän nämo nadäwa täreneŋo uwä äma unita kubäken nanik yäŋ nadäwet, ba äma u näkä kubäken nanik yäŋ udegän nadäwek. ¹²Unita Munapik täŋo iron kubäkubä yäpmäkta pidämtak täkaŋ u täga upäŋkaŋ iron äbot täŋpani täŋ-kehäromtaŋ yämik täkaŋ upäŋ yäpmäŋ kuŋatta ehuranigän täk täkot.

¹³Mebäri unita äma kubä man kotäk kudupi yäkta kehäromi imani uwä ämawebe ätutä nadäkta mani u yäpmäŋ äyänureka kehäromi yäpmäkta Anutu-ken yäŋapiwek. ¹⁴Imata, näk man kotäk kudupi yäŋpäŋ Anutu-ken

^f 14:5 Nam 11:29

gera yäwero uwä bänepna-tägän täjpet, nadäk-nadäkna guj parirän. ^{15g} Unita jide täjpet? Eruk, ñode kañ täjpa yäj nadätat; Bänepnatä yäjapiñirän nadäk-nadäkntä nadäwän-tärewäpäñ menatä yäjahäk täyon. Ba kap tektek udegän. Bänepnatä kap teñirän nadäk-nadäkntä nadäwän-tärewäpäñ menatä kap tek täyon. ¹⁶ U ñodeta yäyat; Gäkä man kotäk kudupi yäñpäñ bänepka-tägän Anutu-ken yäjapik man yäñpäñ iniñ orereno uwä jide täjpäñ äma man kotäk u nämo nadäwanitä manka u nadäwä tärewäpäñ täjkehärom takta ‘U bureni’ yäj yäneñ? U täga nämo! ¹⁷ Iniñoret man yäweno u täga upäñkañ notkapak kubä gäkño man kotäk unitäño mebäri nämo nadäweko u jide täjpäñ manka unitä täjñkentäj imek? Täga nämo!

¹⁸ Nadäkañ? Näkñagän it täyat-ken uken Anutu iniñ oretta in kudup tärepmitpäñ kadäni kadäni man kotäk kudupi terak yäk täyat unita Anutu bänep täga nadäj imik täyat. ¹⁹ Ude täk täyat upäñkañ Anutu iniñoret käbeyä-ken ämawebetä näkño man nadäwä tärewut yäñpäñ man kotäk kwawani terak täga yäwetpäñ yäwoñärewet. Upäñkañ kotäk kudupipäñ imata man karonji boham yäweret? Man karonji yäjira nadäñpäñ mebäri nämo nadäwä täreneñ.

²⁰ ^h Unita notnaye, ironjiñonji ude itkañ ägiñ täño nadäk nämo yäpmäj kuñatneñ. Nämo, nadäk-nadäkjin uwä Munapik täño nadäk, äma ekäni täño nadäk ude yäpmäj kuñatneño upäñkañ täktäkjin uwä nanak pakitä kudän wakiwaki takta nämo nadäk täkañ ude kuñat takot. ²¹ Täñpäkañ Anutu täño man ñode kudän täwani;

*Ekänitä ñode yäyak; Näk äma kudupi yäniñ kirewa äma äbot ño
man kotäk kudupi terak manna biñam yäwetnayäj täño upäñkañ
nämo inik api nadäj namineñ.* Ais 28:11-12

²² Man unitäño kukñini ñode yäwa; Kotäk kudupi terak man yäkyäk uwä nadäkinik täjpani täjkehärom takta pewän ahäwani nämo. Nämo, u kudän ude Anututä äma nadäkinik nämo täjpanita iniken kehäromi yäwoñärek täyak. Täñ, Anutu täño meni jinom yäjahäk-ahäk uwä nadäkinik täjpanitä nadäkta yäwani. ²³ⁱ Unita ñode nadäwut; Äbot täjpanitä Anutu iniñoretta käbeyä täjpäñ kuduptagän man kotäk kudupi terak yäjirä äma jopi ba nadäkinik nämo täjpani kubätä bämopjin-ken itpäñ-nadäñpäñ ñode täwerek; Täñguñguñ täñkañ yäkañ yäk. ^{24j} Täñpäkañ äbot täjpani kuduptagän Anutu täño meni jinom yäjahänjirä äma jopi ba nadäkinik nämo täjpani unitä nadäñpäñ man nadäweko unitä bänepi yäpurirän eruk, iniken mebäri ñode kañpäñ nadäwek; Näk momi täjpani yäk. ^{25k} Nadäk nadäk waki bänepi-ken käbop irani u kwawak pewän ahäj imiñirän gukut imäpmok täjpäñ Anutu iniñ orerek. Täñpäñ ñode yäjahänjirä täwerek; Anutu bämopjin-ken bureni-inik itak yäk.

^g 14:15 Efe 5:19 ^h 14:20 Efe 4:14; Plp 3:15 ⁱ 14:23 Apos 2:13 ^j 14:24 Jon 16:8

^k 14:25 Ais 45:14; Sek 8:23; Jon 4:19

Inijoret kábeyä-ken kudän jide täne?

26^l Eruk notnaye, unita yänpän kädēt siwoŋi jide ude iwatne? Inä Anutu iniŋ oretta kábeyä tänpän ŋode täk täkaŋ; Äma kubätä kap tewek. Tänpäkaŋ kubäwä Anutu täŋo man kubä täwetpän täwoŋärewek. Täŋ, äma kubätäwä nadäk kubä Anutu-ken nanik yäŋahäwek. Täŋkaŋ kubätäwä kotäk kudupi terak yäwek. Yäŋirän kubätä man kotäk unitäŋo mebäri yäŋahäwek. Imaka u kudup Anutu täŋo äbot täŋpani ämawebe täŋkehärom takta täneŋ. 27^lŊodeta yäyat; Äma ätutä kotäk kudupi terak yäna yänpänjä mäyaptä nämo yäneŋ. Yarä ba yaräkubä-tägän yäneŋ. Kubätä yäwänä kubätä yäwek. Täŋkaŋ äma kubäkubä täŋkentäki mebäri yäpmän äyänurani nikek. 28^lTäŋ, äma kubätä man yäpmän äyänuranita wäyäkŋewän wanęŋo uwä kábeyä-ken kotäk kudupi terak nämo yäwek. Nämo, ini bänepi-ken, Anutu-tägän nadäkta yäwek. 29^m Ba Anutu täŋo meni jinom yäŋahäwanita udegän yäyat; Äma yarä ba yaräkubä bumik yäneŋ. Yäŋ irirä ätutä man unitäŋo mebäri ket yäpmän daniŋpän yänpän-nadäk täneŋ. 30^lTänpäkaŋ äma kubä maŋjirän Munapiktä bänepi-ken man kädēt jide pewän ahäŋirän u yäŋahäwayän tänpänä man yäŋ ireko u bitnänpän iränkaŋ äma uwä yäwek. 31^l Anutu täŋo meni jinom yäŋahäk-ahäk u imaka täga kubä. Unita in u täk täkaŋ uwä injin kubäkubätä yäŋahäk täkot. Yäŋahäŋirä ätu juku peŋpän Anutu täŋo man mebäri nadänpän bänepi täŋ-kehäromtak täkot. 32^l Imata, Kudupi Munapiktä täŋpewän äma kubä Anutu täŋo meni jinom yäŋahäkta nadäweko uwä iniken menita watäni itpän kubätä yäwän täreŋirän täga yäŋahäwek. 33^l Unita nadäkaŋ? Anutu uwä yäŋuruk-uruk ba täŋuruk-uruk Anutu nämo, u Anutu kwini pewän ahäwani.

34ⁿ Tänpäkaŋ äbot täŋpani ätuken Anutu inijoret kábeyä-ken webewä man kum it täkaŋ, inken udegän it täkot. Webetä ude tänpän Moses täŋo бага man terak yäwani ude äpani kaŋ irut. 35^l Man kubä nadäneŋo unitäŋo mebäri nadänayän nadänpänjä ini eŋiken kuŋkaŋ äpiye yäweräkaŋ kaŋ yäwet täŋput. Webetä Anutu inijoret kábeyä-ken yäkyäk u kädēt siwoŋi nämo.

36^l Tänpäkaŋ inä kädēt päke yäyat u nämo iwat täkaŋ unita jide? Anutu täŋo man inken naniktä ahäŋkuk? Ba in-tägän nadäŋkuŋ? 37° Eruk, inken nanik kubätä inita nadäŋirän Anutu täŋo meni jinom yäŋahäwani, ba Munapik ikek täŋpeko uwä man kudän täŋ tamitat ŋowä Ekäni täŋo jukuman ude nadäwän tärek täkot. 38^l Tänpän äma kubätä manna ŋo nadäŋ äwaräkuk täŋpayän täko uwä äma udewani mäde kaŋ ut yämüt. 39^l Unita notnaye, ŋode nadäwut; In Anutu täŋo meni jinom yäŋahäwani

^l 14:26 1Ko 12:8-10; Efe 4:12 ^m 14:29 Apos 17:11, 1Te 5:21 ⁿ 14:34 1Ko 11:3, 1Ti 2:12; Tai 2:5 ^o 14:37 1Jo 4:6

ude itta gwäk pimum täkot. Ba man kotäk kudupi terak yäkta бага nämö penkireneŋ. ^{40p} Upänkaŋ Anutu iniŋoret käbeyä tänpänjä kudän siwoŋi säkgämän tänjirä käbeyä säkgämän ahäk täyon.

Kristo awaŋken naniktä akuŋkuk

15 ¹Eruk notnaye, Manbiŋam Täga täwetpän täwoŋärenkuro u äneŋi yänkodak tänpän täwetat. Manbiŋam u nadänpän inŋitkuŋ, ba uterak nadäkinikjin yengämä pek täkaŋ. ²Näkä Manbiŋam Täga yänhänpän täwetkuro u inŋit-inik täkaŋ u tänpäwä wakiken nanik täga wädän tädotpän api tepmaŋpek. Täŋ, nadäk kubä yäpmän kuŋatnayän täŋo uwä nadäkinikjin u jopigän api täŋpek.

^{3q} Manbiŋam doni nitek näka namani ugänpän inta tamiŋpän ŋode täwetkut; Kristo uwä wakininta kowata kumbuk, man kudän terak yäwani udegän. ^{4r} Kumbänpän äneŋkuŋ. Tänpäkaŋ man kudän terak yän imani udegän, kepma yaräkubä täreŋirän awaŋ gänaŋ naniktä kodak tänpän akuŋkuk. ^{5s} Akuŋpän intäjukun Kefas wäpi kubä Pita u ahän imiŋkuk. Täŋkaŋ äma 12 yän yäwerani^f u ahän yämikgän täŋkuk. ⁶Täŋkaŋ nadän imikinik täŋpani 500 ude bumik äbot kubä-kengän irirä kwawak ahän yämiŋirän kaŋ moreŋkuŋ. Uken nanik ätu kumbuŋopän mäyap pen kodak itkaŋ. ^{7u} Nadän imikinik täŋpani u ahän yämiŋpänjä Jems ahän imikgän täŋkuk. Jems ahän imiŋpänjä aposoro kuduŋtagän ahän yämiŋkuk.

^{8v} Eruk päke u ahän yämiŋtän äbätängän mäden-inik kädet inigän kubä terak näk ahän namiŋkuk, aposoro ätu ahän yämiŋkuko udegän nämö. ^{9w} Näk aposoro äpanitä äpani-inik. Näk Anutu täŋo äbot däpmän yäwat kirek täŋkuro unita aposoro wäp nämö yäpnaŋi. ^{10x} Upänkaŋä apiŋo aposoro it täyat uwä Anutu täŋo orakorak näkä terak patkuko unitä nepmaŋpän ude itat. Ekäni täŋo orakorak näkken patkuko u bureni nämowä nämö täŋkuk. Näkä piä täŋkuro u täŋ dämiŋkinik täŋkut, ätu täŋo yärepmitak. Upänkaŋ imata näkŋa wäpna jop yäpmän ärowet? Nämö, Anutu täŋo orakorak näkken pätak unitä kehäromi namiŋirän piä u täŋkut. ¹¹Unita näk ba aposoro ätu uwä piä mebäri kubägän täk täkamän. Nin kuduŋtagän manbiŋam mebäri kubägän yänhäk täkamän. Yänhäŋjitna nadänpän nadäkinik täŋkuŋo u.

Kumbanitä äneŋi akukakukta man

¹²Kristo uwä kumbani-ken naniktä akuŋkuk, manbiŋam ude yänpän täweritna imata inken nanik ätutäwä kumbani-ken naniktä akukakuk

^p 14:40 Kol 2:5 ^q 15:3 Ais 53:8-9 ^r 15:4 Mat 12:40; Apos 2:24-32 ^s 15:5 Luk 24:34; Mat 28:16-17 ^t 15:5 Äma 12 yän yäwerani yäyak u Jesu täŋo iwaräntäkiye 12 unita yäyak ^u 15:7 Luk 24:50 ^v 15:8 Apos 9:3-6, 1Ko 9:1 ^w 15:9 Efe 3:8, 1Ti 1:15
^x 15:10 Apos 8:3, 2Ko 6:1, 2Ko 11:5,23

täño käderi nämo pätak yäj yäk täkaŋ? ¹³Kumbani-ken akukakuk nämo pätak u tänpäwä, eruk Kristo imaka, kumbani-ken naniktä nämo akuŋkuk yäj nadäneŋ. ¹⁴Täŋkaŋ Kristo nämo akuŋkuk yäwänä mani biŋam yäk takamäj u bureni nämo täppän, ba nadäkinikjin u udegän, jopi tänpän. ¹⁵^y Ba ugän nämo. Nin Anututa ŋode yäjŋkumäj; U Kristo kumbani-ken nanikpäŋ yäpmäj akuŋkuk. Tänpäkaŋ kumbani-ken naniktä akukakuk nämo parän yäwänäku Anututä jide tänpäj Kristo yäpmäj akwän? Unita man yäjŋkumäjŋo u Anutu meni yäpurärätpäj jop manman yäwani ude tänam. ¹⁶Unita äma kumbani-ken naniktä nämo api akuneŋ yäj yäppäjä Kristota udegän kumbani-ken naniktä nämo akuŋkuk yäj yäk takot. ¹⁷Täj, Kristotä kumbani-ken naniktä nämo akuŋkuk yäwänäku nadäkinikjin bureni nämo, jopigän täyek. Ba momijin pen pat tamitek. ¹⁸Ba Kristo nadäj imiŋpäŋ kumbuŋo u imaka, kumäjpäŋ paot-inik tänpäm. ¹⁹Täŋkaŋ udegän, Kristotä nin kome terak ŋogän täŋkentäj nimän yäwänäku butewaki äbot bureni-inik yäj niwet takäneŋ.

²⁰^z Upäjkaŋ ude nämo! Kristo u bureni-inik kumbani-ken naniktä äma kumbanita intäjukun tänpäj akuŋkuko itak! Ude unita äma kumäjpeŋ kwani imaka, kumbani-ken naniktä bureni-inik api akuneŋ. Jesu täño akukakukitä ude täŋkehärom taŋkuk. ²¹^a U ŋode; Äma kubätä kumäj-kumäj pewän ahäjkuŋo udegän äma kubä-tägän kumbani-ken naniktä akukakuk pewän ahäj nimiŋkuk. ²²Adamtä äbotken nanik kuduŋtagän kumäk takamäj udegän Kristotä äbotken yäpurärärani u kuduŋtagäntä kumbani-ken naniktä api akuneŋ. ²³^b Tänpäj kumbani-ken naniktä akukakuk tawaŋ ŋode tänpäni; Intäjukun-inik Jesu. U mädeni-ken äbäkäbäk kadänini-ken unitäño äboriyetä api akuneŋ. ²⁴Äboriyetä akuŋirä eruk tärek-tärek kadäni bureni api ahäwek. Kadäni uken Kristotä imaka imaka waki kehäromi nitek ba wäpi biŋam ärowani nitek u kuduŋtagän täño kehäromi yäpmäj äpäkinik api tänppek. Ude täŋkaŋ kome ba imaka päke yabäj yäwatpäŋ intäjukun it täyak u Anutu Nanta api iniŋ kirewek. ²⁵^c U imata, Kristotä intäjukun-inik itpäŋ kaŋiwat piä takta yäj imani. Intäjukun-inik irirän Anututä iwan kuduŋtagän täño kehäromi yäpmäj äpänpäj Kristo gämori-ken yepmaŋpänkaŋ eruk, piäni u api tänpän täreneŋ. ²⁶^d Tänpäj iwan ätu däpmäjpäŋ iwan pähap, kumäj-kumäj unitäño kehäromi utpewän paot-inik api tänppek. ²⁷^e Unita Anutu täño man kubä ŋode kudän täwani; Anututä imaka kuduŋtagän Kristo gämori-kengän api yepmaŋ morewek. Täŋkaŋ man 'imaka kuduŋtagän' uwä Anutu inita bok nämo yäyak. Anututä Jesu gämori-ken nämo api irek. Nämo, Anutu unitä imaka päke u Kristo

^y 15:15 Apos 1:22, 4:33; Apos 5:32 ^z 15:20 Kol 1:18 ^a 15:21 Rom 5:12,18 ^b 15:23 1Te 4:16; Rev 20:5 ^c 15:25 Mat 22:44 ^d 15:26 Rev 20:14, 21:4 ^e 15:27 Sam 8:6

gämori-kengän yepmanpani. ²⁸Eruk, imaka kuduhtagän u Kristo gämori-ken yepmanpän irirä, Kristo ini-tägän ini Anutu gämori-ken api tewek. Ude tänjirän Anutu, imaka imaka nanaki gämori-ken pewani unitä imaka kuduhtagänta intäjukun-inik api irek.

²⁹Eruk, kumbanitä kumbani-ken naniktä nämö api akuneŋo u tänpäwä imata äma ätu noriye kumbanita kome yäpmanpän ume yäpmäk täkaŋ? Anututä äma kumbani nämoinik api yäwän kikuŋutneŋo u tänpäwä imata noriye kumbani kome yäpmanpän ume ärut täkaŋ? Unitäŋo bureni jide api ahäwek? ^{30f} Ba ninä jide? Äma mäyaptä Kristota yänpän kokwawak nadän nimik täkaŋ. Unita kumbani-ken naniktä akukakuk nämö pätak u tänpäwä imata komi u gänaŋ jop nadän wari kuŋatne? ³¹ Unita notnaye, bureni-inik täwetat; Kumän-kumän kepmani kepmani kaŋ-ahäwayän täk täyat. Upänkaŋ komi piä u imaka bureni pewän ahäk täkaŋ. Injinta nadäwut; Ekäninin Kristo Jesuta biŋam tepmankuro unita oretoret pähap nadäk täyat. ^{32*} Näk näkŋaken gärip iwatpän piä ŋo täk täyat u tänpäwä imatäken yäpmäkta nadänpän Efesus yotpärare-ken tom ägwäri, meni komi komi-kät ämik täŋkumän? Ude jop nadän tänpet? Nämoinik, kumbani-ken naniktä akukakuk nämö pätak u tänpäwä nininken gärip terak kuŋat täkäna! Ba man ŋode yäwani täga iwatne;

Äma kubä kwep kumbeko ujeta ŋodetä tom ketem täŋ tuŋum tänpän äŋnaŋ isiwa yän nadäwek.

Ais 22:13

³³ Unita notnaye, in äma ätu yabän äwaräkuk tänjirä jop manman nämö yän-täkŋatneŋ. In man ŋode yäwani u nadäkaŋ? Äma wakikät not tänpän itnayän tämäŋo uwä nintäŋo täktäknin täga u api yäpä waneŋ. ^{34^h} Unita in nadäk-nadäkjin äneŋi nadäwä tumbäpän momi täktäk kädet pewut. Inken nanik ätutä Anututa täŋguŋtak täkaŋ unita nadänpän mäyäk tawut yän yänpän täwetat.

Kumbanitä gup kodaki yäpneŋ

^{35ⁱ} Eruk äma kubätä ŋode käwep näwet yabäwek; Äma kumbani jide tänpän äneŋi api akuneŋ? Ba akunayän täkaŋ uwä gupi jidewanitä api akuneŋ? ³⁶ Wära! Man udewani guŋ täŋo man! Unita ŋode nadäwut; Yänat mujipi kome gänaŋ äpmonpän gupi nämö paraweko uwä jide tänpän imätpän kodaki abek? ³⁷ Imaka mujipi pik täkaŋ uwä burenitä ahäkta gäripi nadänpän pik täkaŋ udewani nämö. U mujipi-gänpän pik täkaŋ. ^{38^j} Tänpäkaŋ Anututä nadäwän tärewäpän gupi täŋo wäranä yän imiŋkuko udegän ahänjirän yabäk täkamän. Mujipi uwä mebäri inigän

^f 15:30 Rom 8:36 ^{*} 15:32 2Ko 4:10-11; Luk 12:19-20 ^h 15:34 Rom 13:11; Apos 26:8, 1Ko 6:5 ⁱ 15:35 Jon 12:24 ^j 15:38 Stt 1:11

inigän ahäk täkaŋ. ³⁹Gup täŋo mebäri udegän, kubägän nämo. Äma nintäŋo gupnin u inigän. Tom täŋo inigän, barak täŋo inigän, gwägu tom täŋo inigän. ⁴⁰Tänpakaŋ kunum ba kome udegän. Kunum gänaŋ ba kome terak imaka imaka itkaŋ. Täŋkaŋ kunum gänaŋ itkaŋ unitäŋo epmäget inigän. Ba kome terak itkaŋ unitäŋo epmäget u inigän. ⁴¹Tänkaŋ edap täŋo peŋyänjeki inigän. Komepak täŋo peŋyänjeki inigän. Guk täŋo peŋyänjeki inigän. Täŋpakaŋ guk täŋo peŋyänjeki kubägän nämo, inigän inigän.

⁴²Eruk, kumbani-ken naniktä akukakuk unitäŋo mebäri udegän pätak. Komegup änek täkamäj uwä parakta yäwani. Täŋ, kumbani-ken nanik akunayän tämäŋo uwä gupnin kodaki u inigän, nämo api parawek. ⁴³^k Äneŋpani uwä kaŋoreri nämo. Täŋ, akukta yäwani uwä kaŋoret ikek. Äneŋpani uwä kwini, akukta yäwani uwä kehäromi niked. ⁴⁴Äneŋpanitä komegup ikek, akukta yäwanitä kunum täŋo gup ikek. Kome täŋo gup itak udegän kunum täŋo gup itak.

⁴⁵^l Unitawä ŋode kudän täwani; Äma bian ahäwani Adam uwä iritgän yäpuk. Täŋ, Adam mäden nanik uwä Munapik ikek irit kehäromi unitäŋo mäheŋi täŋkuk. ⁴⁶Tänpakaŋ Munapik ikek irittä intäjukun nämo ahänjuk. Nämo, u mäden ahänjuk. Komegup ikek irittä intäjukun ahänjirän Munapik ikek mädegän iwatkuk. ⁴⁷^m Täŋpäŋ Adam biani komepäŋ täŋpani unita kome äma täŋkuk. Täŋ, Adam mäden nanik uwä kunum gänaŋ nanik. ⁴⁸Kome äma täŋkuko udegän kome terak nanik äboriye täkamäj. Täŋ, äma kunum terak nanik udegän kunum terak nanik äboriye ude api itne. ⁴⁹Tänpakaŋ äma kome terak nanik täŋo gup wädäna äronjukuwä, udegän äma kunum gänaŋ nanik täŋo gup api wädäna äroneŋ.

⁵⁰ⁿ Notnaye, ŋodeta yäyat; Komegup ikektä Anutu täŋo kaŋiwat yewa gänaŋ täga nämo api ärone. Ba imaka parakta yäwanitä irit kehäromi, nämo parak täyak u täga nämo api korewek.

Kumäj-kumäj täŋo kehäromi u paotkuk

⁵¹^o Eruk, juku peŋirä man käbop nanik kubä täwerayän; Nin kuduptagän nämo api kumnero upänkaŋ äyänutpäŋ gup kubä wädäna äronayän täkaŋ u kuduptagän api täne. ⁵²^p Womat mämä yänjirän u pit kubägän api täne. Womat mämä u yänjirän kumbanitä akuŋpäŋ parak-paraki nämo api itne. Ba parawanitä itnayän täkaŋ upänkaŋ äyänutpäŋ gup mebäri kubä kehäromi niked u api wädäna äroneŋ. ⁵³^q Bureni-inik! Gup ŋo parakta yäwani unitäkaŋ irit kehäromi täŋo tek ude mät wädäna äroneŋ. Ba kumäj-kumäjta yäwani unitäkaŋ irit kehäromi mät korewek.

^k 15:43 Plp 3:20-21 ^l 15:45 Stt 2:7; Jon 6:63, 2Ko 3:6,17 ^m 15:47 Stt 2:7 ⁿ 15:50 1Ko 6:13
^o 15:51 1Te 4:15-17 ^p 15:52 Mat 24:31 ^q 15:53 2Ko 5:4

54^r Tānpākaŋ imaka parakta yāwanitā irit kehāromi tājo tek wādāwā ārowākaŋ, ba kumāŋ-kumāŋta yāwanitā irit kehāromi korewākaŋ eruk man ŋode kudān tāwanitā api kehārom tāwek;

Anutu u iwan irepmit-inik tāŋkuk.

Tānpewān irit burenitā kumāŋ-kumāŋ daiŋkuk!

Ais 25:8

55 *Unita kumāŋ-kumāŋ, gāk kehāromika de?*

Kumāŋ-kumāŋ gākŋo kārīpka de?

Hos 13:14

56^s Unita nadākaŋ? Momitā kumāŋ-kumāŋ tājo kārīp ude tāyak. Ba бага manta yānpāŋ momitā kehāromi nīkek tāyak. 57^tUpāŋkaŋ Anutu uwā Ekāninin Jesu Kristo iniŋ kireŋpewān iwaniye unitājo kehāromi yāpmāŋ āpuko unita Anututa bānep tāga pāhap nadāk tākāna!

58^t Eruk notnaye tāgagāmān, mebāri unita nadākinikjin nāmo pewā putāreneŋ. Nāmo, kehārom taŋpāŋ Ekāni tājo piā kadāni kadāni gwāk pimīpāŋ tāk tākot. Ekānita yānpāŋ piā tājirā bureni nāmowā nāmo api ahāwek yāŋ nadānpāŋ tāk tākot.

Ābot tāŋpanita moneŋ tāŋkentāŋ yāmikta man

16 ¹u Eruk man kubā ŋode; Anutu tājo kudupi āmawebe bārāpi terak itkaŋ unita moneŋ tāŋkentāŋ yāmikta yānpāŋā Galesia komeken nanik ābot tāŋpani yāwetpāŋ yāwoŋārek tāŋkuro udegān tāk tākot. ²Uwā ŋode yāwetkut; In kubākubātā moneŋ kaŋ-ahānayāŋ tākaŋ u Sande Sande yāpmāŋ daniŋpāŋ taŋi tāga penaŋi ude ini-ini kābop inigān kaŋ pek tāŋput. Jop ittāŋgān nākā āreŋjira moneŋ kaŋ-ahākta pipiri tāneŋta. ³Ude tājirā nāk āreŋpāŋā āma iwoyānayāŋ tākaŋ unitājo mebāri uwā man kudān terak kudān tāŋpāŋ yāmakaŋ moneŋ bānep tāgata pewani u yāpmāŋ Jerusalem api kuneŋ. ⁴Nākŋa bok kunaŋi tāŋpāwā bok api kune.

⁵v Tawaŋ ŋode peyat; Pengān Masedonia kome kuŋkaŋ ābot tāŋpani-kāt ātu itkaŋ inken api ārewet. ⁶w Inken āreŋpāŋ kadāni kāroŋi bumik kāwep api ired. Kadāni kāroŋi bumik it yāpmāŋ āroŋjira iwān mānit kadāni kāwep api tārewek. Irira intā kādetta tāŋkentāŋ namākaŋ kome uken-uken api kuŋaret. ⁷x Kadāni ŋodeken pāre inkāt kadāni kerāpigān itkaŋ kome ātuken kukta nāmo nadātat. Nāmo, kāmi āreŋpāŋ inkāt kadāni kāroŋi bumik itta gārīpi nadātat. Unita Anututā nadāŋ namānā ude api tāŋpet. ⁸Tānpākaŋ apiŋode Efesus komeken ŋo itta nadātat. ŋo irira Pentikos orekirit ahāŋjirān uyaku inken api ārewet. ⁹y U imata,

^r 15:54 Ais 25:8 ^s 15:56 Rom 6:14, 7:13 ^t 15:58 2Sto 15:7; Rev 14:13

^u 16:1 Rom 15:25-26, 2Ko 8:1-9; Gal 2:10 ^v 16:5 Apos 19:21 ^w 16:6 Rom 15:24; Tai 3:12

^x 16:7 Apos 18:21 ^y 16:9 Apos 19:8-10, 2Ko 2:12; Kol 4:3; Rev 3:8

ɲoken Ekänitā piä taŋi kubä täkta kädet täwit namitak. Piä täŋira bureni taŋi pewän ahäkaŋ. Upaŋkaŋ äma mäyaptä piä unita iwan täkaŋ.

^{10z} E man kubä ɲode; Timotitä inken käwep api ärewek. Äreŋirän not täŋ imiŋirä umun terak nämo irek. Nadäkaŋ, uwä näkä Ekäni täŋo piä täk täyat udegän täk täyak. ^{11a} Unita äma kubätä Timotita nadäwän äpani nämo täŋpek. Nämo, täŋkentäŋ imiŋpāŋ tewä yäpmāŋ bānep pidām terak täŋtäŋ kuŋtäŋgän äyāŋutpeŋ äneŋi näkŋaken kaŋ äbän. Ukät äbot täŋpani ätukät äbäkta api itsämbet.

^{12b} Täŋkaŋ notninpak Apolos unita ɲode täwetat; Uwä äbot täŋpani ätukät inken ärekta peŋ iwerira nämo pidām täyak. Kadäni ɲoken nämo käwep, kadäni kubäta nadäwän tägawäwä api ärewek.

Ekäni täŋo piä äma nadäŋ yämik täkot

^{13c} Notnaye, nadäŋit nadäŋit kuŋat täkot. Täŋkaŋ nadäkinikjin nämo pewä putäreneŋ. Nämo, nadäŋ täpäneŋpāŋ nadäkinikjin täŋkehärom taŋpāŋ kehäromigän kuŋat täkot. ¹⁴ Täŋpāŋ imaka kuduŋtagän bānep iron terakgän täk täkot. ^{15d} Täŋpākaŋ notnaye, man kubä, Stefanus ba äboriye unita yāŋira nadäwut. Uwä Grik komeken unitä jukun bānep äyāŋutpāŋ Ekänita biŋam täŋkuŋ. Täŋkuŋo Anutu täŋo kudupi ämawebeniye in bāmopjin-ken watä piä täk täkaŋ. Unita ɲode peŋ täwetat; ^{16e} In äma u ba noriye ätu Ekäni täŋo piä täŋpāŋ komi nadäk täkaŋ, äma udewani täŋo man buramiŋ yämik täkot.

¹⁷ Stefanus, Potanus, ba Akakus u näkken äbāŋirä bānep täga nadäŋ yāmiŋkut. Inta nikek unitä päbä nabāŋirä tägagämän nadäŋkut. ^{18f} Äma unitä in ba näka bok bānep pidām täŋ nimiŋkuŋo unita äma udewanita nadäŋirä säkgämän täk täkot.

^{19-20g} ^h Täŋpākaŋ Esia kome ɲonitäŋo äbot täŋpani kuduŋtä inta bānep oretoret man pewä ärekaŋ. Täŋpāŋ Akwila Prisila yanäpi u imaka, Ekäni wäpi terak bānep oretoret man pewän ärekaŋ. Ba äbot täŋpani Anutu iniŋoretta yanäpi yarä unitä eŋiken käbeyä täk täkaŋ u, ba nadäkinik täŋpani notjiye Efesus kome ɲoken nanik u kudup imaka, man udegän tewä ärekaŋ. Täŋpākaŋ injin-tägän Ekäni wäpi terak not täŋpāŋ kowat iniŋ orerän täk täkot.

²¹ⁱ Pol näkŋa-tägän oretoret man täwetpāŋ wäpna kudän täyat ɲo.

^{22j} Täŋpākaŋ äma kubätä Ekänita gäripi-inik nämo nadäŋpāŋjä kädäpta biŋam täŋpān! O Ekäni, äbi!

²³ Eruk, Ekäninin Jesu täŋo orakoraki inken iton. ²⁴ Irirän Jesu Kristo terakgän in ba näk kowat kwasikorän täkamāŋ unita nadäŋ tamikinik täyat. Ugän.

^z 16:10 1Ko 4:17 ^a 16:11 1Ti 4:12 ^b 16:12 1Ko 1:12, 3:6 ^c 16:13 Sam 31:24; Efe 6:10

^d 16:15 Rom 16:5, 1Ko 1:16 ^e 16:16 1Te 5:12 ^f 16:18 Plp 2:29 ^g 16:19 2Ti 1:15;

Apos 18:2,18,26; Rom 16:5 ^h 16:20 Rom 16:16, 2Ko 13:12 ⁱ 16:21 Kol 4:18, 2Te 3:17

^j 16:22 Gal 1:8-9